

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного приватного, комерційного та цивільного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ**

студента 2 курсу 6 м групи ФМТП
денної форми навчання
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації
«Комерційне право»

Галагози Владислава Олеговича

Науковий керівник
к.ю.н., доц.

Пальчук Петро Миколайович

Гарант освітньої програми,
д.ю.н, проф.

Бакалінська Ольга Олегівна

Київ-2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	
1.1. Правова природа товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.....	8
1.2. Ознаки товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.....	27
1.3. Порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.....	33
РОЗДІЛ 2. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВОМ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	
2.1. Правовий статус загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.....	46
2.2. Правовий статус виконавчого органу та контроль за його діяльністю.....	68
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ СКЛАДУ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	
3.1. Відступлення частки учасника за договором та спадкуванням частки....	76
3.2. Виключення та вихід учасника товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.....	85
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	114

ВСТУП

Актуальність дослідження. 6 лютого 2018 року Верховна Рада України схвалила у другому читанні і в цілому Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) [9].

Прийняття окремого комплексного закону про товариства з обмеженою відповідальністю та споріднені з ними товариства з додатковою відповідальністю стане логічним продовженням шляху розвитку українського законодавства, закладеного прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства»[7], надасть можливість врегулювати відповідні відносини з належним ступенем деталізації, забезпечити необхідну гнучкість регулювання, усунути існуючі в діючих актах дублювання та розбіжності, дозволить значно покращити інвестиційний клімат та умови здійснення підприємницької діяльності». Зокрема Закон містить положення суттєво відмінні та доволі прогресивні в порівнянні з тими, що були закріплені Законом України «Про господарські товариства» [8].

До набрання чинності Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вищевказані правовідносини регулювалися положеннями Цивільного кодексу України [3] та Господарського кодексу України [2], Закону України «Про господарські товариства» та інших законів та підзаконних нормативно – правових актів. На даний час у зв'язку із внесенням змін до законодавства дослідження даної теми обмежуються досить невеликою кількістю наукових праць та статей.

Разом з тим, необхідно зазначити, що близько 70% усіх корпоративних спорів, які розглядаються господарськими судами, виникають у товариствах з обмеженою відповідальністю [59]. Викликано це не лише тим, що в Україні зареєстровано понад півмільйона юридичних осіб цієї організаційно-правової форми. Основним джерелом таких конфліктів була нормативна неврегульованість, недосконалість формулювань положень нормативних актів, законодавчі колізії у даній сфері. Законодавство України, яке регулює роботу

господарських товариств, вже застаріло, в зв'язку з цим дуже часто підприємці вибирають організаційно-правову форму ведення бізнесу в Україні не за принципом найбільш ефективного управління бізнесом, а оцінюючи існуючі законодавчі обмеження.

Як вже зазначалося вище, дана тема є вкрай мало дослідженою, що зумовлено нещодавнім внесенням змін до її законодавчого регулювання. Разом з тим слід зазначити, що у працях Ю. Амірова, В. Васильєвої, О. Вінник, А. Залеської, І. Кібенко, В. Кравчука, І. Краєвського, І. Лавріненко, О. Просянюк, Є. Харитонova, В. Цікало, О. Щербини, висвітлюються певні питання правового становища товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) і товариства з додатковою відповідальністю (далі - ТДВ), проблеми правового режиму майна, відповідальності учасників і товариства, значення і юридична природа установчих документів. Зазначені дослідження проведені до набуття законної сили Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», але залишаються вкрай важливими для розуміння процесу еволюційного розвитку вітчизняного законодавства у даній сфері.

Метою роботи є дослідження правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю в розрізі нещодавніх законодавчих змін.

Для досягнення вищезазначеної мети встановлено наступні **завдання**:

- дослідити поняття товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю через розгляд їх основних ознак;
- розглянути порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю;
- розглянути правовий статус загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю;
- розглянути правовий статус виконавчого органу та контроль за його діяльністю;

- дослідити процес відступлення частки учасника за договором та спадкуванням;
- вивчити процеси виключення та виходу учасника товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.

Об'єктом дослідження виступає процес набуття правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.

Предметом дослідження є правовий статус товариства обмеженою відповідальністю і товариства додатковою відповідальністю.

Методами дослідження стали порівняльно-правовий, історико-правовий, діалектичний, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи.

При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю в частині регулювання правового статусу ТОВ і ТДВ, створення та функціонування органів управління, проводився їх правовий аналіз та порівняння старого та нового законодавства що регулює діяльність ТОВ і ТДВ. Були виявлені недоліки, прогалини, суперечності та колізії у вітчизняному законодавстві, через які належним чином не врегульований правовий статус ТОВ і ТДВ.

З допомогою історико-правового та діалектичного методів вдалося дослідити розвиток інституту ТОВ та ТДВ в історичному аспекті як в національному законодавстві, так і в іноземному, а також вдалося розглянути інститут ТОВ і ТДВ, в тому числі і його органів управління.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика Верховного Суду, інших судів України з проблем, пов'язаних з правовим регулювання зміни складу учасників ТОВ і ТДВ.

Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити порядок створення, внутрішню структуру органів управління ТОВ і ТДВ, їх склад, компетенцію, а також порядок прийняття ними рішень.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю у зв'язку із прийняттям нових нормативно правових актів які регулюють правовий статус ТОВ і ТДВ, порівнянні та аналізі нормативно-правових актів, що стосуються створення та діяльності цих товариств, виявленні недоліків, розбіжностей законодавства щодо унормування процедури заснування, правового регулювання зміни складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю і наведенні пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Правове регулювання зміни складу учасників товариства з обмеженою та товариства з додатковою відповідальністю», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення підприємницької діяльності». - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. - Ч. 2. - с. 105-112.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові значення з історії розвитку та функціонування інституту товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, які включають в себе сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 121 сторінок, із яких основна частина роботи

займає 102 сторінок. Список використаних джерел складається з 99 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА ДОДАТКОВОЮ З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

1.1. Поняття товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю

Новий економічний розвиток України сприятливо вплинув на розвиток різноманітних організаційно-правових форм підприємництва. Можливість людини розкрити свій талант, прагнення, реалізувати свої знання, вміння і навички законодавчо закріплена у ст. 42 Конституції України, де закріплено, що “кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом” [1].

Підприємницькій діяльності в Україні характерні певні особливості:

- 1) вона орієнтується на ті галузі господарства, які дають швидкий прибуток;
- 2) частина юридичних осіб, які займаються підприємництвом, існує короткий час;
- 3) значна частина коштів працює на тіньову економіку

У такій ситуації Україна повинна виробити дієві економічні і правові методи впливу на суб'єктів підприємництва, щоб їхня діяльність сприяла подальшому розвитку суспільства, вдосконалити правові норми, які регулюють підприємництво, що дозволило б громадянам України більш повно реалізувати право на підприємницьку діяльність.

Не дивлячись на труднощі і проблеми розвитку підприємництва, все ж громадяни України займається підприємницькою діяльністю і обирає найчастіше для цього таку організаційно-правову форму як господарські товариства [81, с.30-35].

Перехід до ринкової економіки обумовив появу нових організаційно - правових форм, покликаних забезпечити поєднання майнових та інших інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері господарювання. Такими організаційно-правовими формами є акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства та командитні товариства) [79 с. 80-86]. Одним з найпоширеніших видів господарських товариств в економічній сфері України є товариства з обмеженою відповідальністю. Ця організаційно-правова форма дозволяє об'єднати матеріальні, фінансові та інші ресурси кількох учасників і водночас зменшити ризик підприємницької діяльності для кожного з них.

Аналізуючи положення Цивільного кодексу України можна зробити висновок про те що ТОВ і ТДВ є підприємницькою юридичною особою приватного права тобто товариствами, які здійснюють свою діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками.

На даний час в Україні існує велика кількість товариств з обмеженою відповідальністю. Це пов'язано, в першу чергу, з досить простою процедурою створення і реєстрації такого товариства і невеликими розмірами початкового капіталу, необхідного для його створення. Також це пов'язано з широкими можливостями, які дає йому чинне законодавство. Для ТОВ і ТДВ немає обмежень у виборі видів діяльності, ТОВ і ТДВ може мати як декілька, так і одного засновника. При цьому його засновниками можуть бути одночасно як фізичні, так і юридичні особи, резиденти і нерезиденти України. Відсутні обмеження щодо кількісного складу учасників товариства виходячи із ст. 4 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”.

Основною метою створення ТОВ і ТДВ є :

- здійснення господарської діяльності;
- одержання прибутку та використання його в інтересах учасників, трудового колективу товариства;
- розвитку виробництва;

- надання послуг з реалізації товарів, а також задоволення попиту населення [87].

В порівнянні з акціонерним товариством, товариство з обмеженою відповідальністю є простішою формою підприємництва, зручною для функціонування малого і середнього капіталу.

Товариство з обмеженою відповідальністю може від свого імені набувати і здійснювати майнові і особисті немайнові права і нести обов'язки, тобто виступати як самостійний суб'єкт цивільного обігу і, як наслідок, бути позивачем і відповідачем в суді [88].

Товариство з обмеженою відповідальністю наділене загальною правоздатністю: воно має право здійснювати операції, необхідні для здійснення будь-яких видів діяльності, не заборонених чинним законодавством. Окремими видами діяльності товариство з обмеженою відповідальністю може займатися тільки на підставі спеціального документа – ліцензії. Ліцензія є єдиним документом дозвільного характеру, який дає право на зайняття певним видом господарської діяльності, що відповідно до законодавства підлягає обмеженню. З моменту одержання ліцензії виникає право товариство з обмеженою відповідальністю здійснювати відповідний вид діяльності, яке воно може реалізовувати протягом терміну дії ліцензії, після закінчення якого це право припиняється.

ТОВ і ТДВ має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом, штампи, бланки, може мати фірмовий знак, а також знак для товарів і послуг та інші реквізити;

- діє на принципах повної господарської самостійності і самоокупності, несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності та виконання зобов'язань;
- може набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, вчиняти правочини відповідно до законодавства та статуту, бути позивачем в суді, у тому числі у відповідних юрисдикційних органах інших держав;

- самостійно планує свою господарську діяльність і провадить таку діяльність на підставі договорів;
- реалізує власну продукцію (роботи, послуги).
- ТОВ і ТДВ має право утворювати в установленому законодавством порядку філії, представництва, інші відокремлені структурні підрозділи, бути засновником юридичних осіб (у тому числі дочірніх підприємств) як на території України, так і за її межами.
- ТОВ і ТДВ разом з іншими суб'єктами господарювання може утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання [31].

Найбільша кількість підприємств створених у формі товариства з обмеженою відповідальністю здійснюють діяльність у сфері торгівлі, ремонту автомобілів, будівництва, транспорту і зв'язку, а також здійснюють операції з нерухомим майном. Це пов'язано з тим, що у наш час ці сфери діяльності досить актуальні [22].

Основною відмінністю товариства з обмеженою відповідальністю як комерційної організації від інших господарських товариств, є заснування його на об'єднанні капіталів. Тобто при формуванні статутного капіталу товариства кожен із засновників товариства з обмеженою відповідальністю повинен вносити свою частку. В порівнянні, наприклад, з акціонерним товариством, для створення товариства з обмеженою відповідальністю не вимагається значного капіталу, що зручно для підприємців - початківців.

Товариство може бути створене декількома або однією особою, яка стає його єдиним учасником та згодом може стати товариством з одним учасником, така можливість створює додатковий "попит" на товариства з обмеженою відповідальністю, оскільки дозволяє індивідуальному підприємцю вивести своє особисте майно з сфери відповідальності за зобов'язаннями ТОВ.

Поділ статутного капіталу на частки не робить майно товариства загальною пайовою власністю учасників. Товариство з обмеженою відповідальністю несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім майном, що належить йому, і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників. Отже,

майно товариства з обмеженою відповідальністю відокремлене від майна учасників і знаходиться на балансі товариства.

Привабливість товариства з обмеженою відповідальністю для ведення підприємницької діяльності полягає в тому, що учасники товариства не несуть відповідальності за його зобов'язаннями. Можливі збитки учасників, які вони можуть понести у зв'язку з діяльністю товариства, обмежуються вартістю зробленого ними внеску до статутного капіталу [96].

Своїм виникненням ТОВ завдячують Німецькому закону 1892 р. "Про товариства з обмеженою відповідальністю". Причиною прийняття цього закону була потреба створити щось середнє між акціонерним товариством (заснування якого пов'язано із значними витратами, які не могли понести підприємці середнього класу) і повним товариством (яке було занадто тісно пов'язане з особистістю учасників цього товариства і не задовольняло його засновників у всіх тих випадках, коли необхідно створити юридичну особу на тривалий строк)' [37].

Пізніше подібні утворення до ТОВ дозволяються створювати і в Російській імперії та за часів Радянського Союзу, розвиток яких можна умовно поділити на два етапи:

- 1) дореволюційний період, коли ТОВ як такі не існували, проте були подібні до них юридичні особи, а саме - промислові товариства і артільні організації;
- 2) радянський період, за якого регулювання діяльності ТОВ здійснювалося чотирма статтями ЦК УРСР 1922 р., проте ЦК УРСР 1963 р. вже не визнавав існування ТОВ [70].

Після проголошення незалежності України і дотепер, коли починається активний розвиток ТОВ. Правове підґрунтя для діяльності ТОВ формувалось такими нормативно-правовими актами: Закон України "Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 р. (втратив чинність в частині що стосується товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю) та Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. (зі змінами та доповненнями) [39].

ТОВ є найпоширенішою формою ведення діяльності будь-яких підприємств у ФРН (зокрема, переважна кількість дочірніх підприємств іноземних компаній створюються у ФРН у формі GmbH, тобто ТОВ, а не у формі акціонерного товариства, а також підприємств малого та середнього бізнесу у Франції та останнім часом в Україні. ТОВ набуло великої популярності насамперед через концепцію обмеженості ризику учасника, яка полягає в тому, що учасники несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства лише у межах вартості своїх вкладів до статутного фонду товариства. Що стосується США, то до 1990 р. законодавство лише двох штатів надавало можливість створювати ТОВ. На сьогодні усі штати прийняли закони про ТОВ, а ця організаційно-правова форма провадження діяльності набуває все більшого поширення через вигідне поєднання атрибутів корпорації та партнерства. До 1995 р. не існувало примірного закону про ТОВ, на якому ґрунтувалися б закони штатів, а у липні 1997 р. лише чотири штати прийняли такий закон. Отже, законодавство про ТОВ варіює від штату до штату, хоча багато положень законів штатів про ТОВ є подібними. Так, згідно з німецьким законодавством, з одного боку, учасника GmbH (ТОВ) не може бути примушено нести відповідальність, що перевищує розмір його вкладу. З іншого боку, учасники французького S.A.R.L (ТОВ) можуть відповідати за зобов'язаннями товариства поза межами своїх вкладів, але виключно, якщо вони погодилися нести необмежену відповідальність (шляхом видачі гарантії), або якщо учасника, який одночасно обіймав посаду директора, буде визнано судом винним у банкрутстві товариства. Законодавство США та деяких інших країн також не виключає необмежену відповідальність учасників у виняткових випадках (доктрина підняття корпоративного покриву). Для створення ТОВ вистачає лише одного учасника, в той час, як акціонерне товариство у Франції та ФРН не може бути створене одним акціонером, при цьому у Франції взагалі кількість акціонерів не може бути меншою семи. Окрім того, законодавчо встановлено мінімальний розмір статутного капіталу для ТОВ, який набагато менший, ніж для акціонерного товариства. [95].

Ч. 5 ст. 63 Господарського Кодексу України прямо відносить ТОВ і ТДВ до корпоративних підприємств. Це, в свою чергу, означає, що на господарські товариства повною мірою поширюються загальні положення Господарського кодексу України та інших актів законодавства, що регулюють діяльність підприємств [66].

До набрання чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначення поняття «товариство з обмеженою відповідальністю» містилося у декількох нормативно-правових актах.

Так відповідно до Закону України «Про господарські товариства» товариством з обмеженою відповідальністю визначалося як товариство, що має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами [97].

Більш широке визначення міститься у Господарському кодексі України, відповідно до якого товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів [34].

Поняття «товариство з додатковою відповідальністю» було так само законодавчо визначене. Згідно положень Закону України «Про господарські товариства» товариством з додатковою відповідальністю визнавалось товариство, статутний (складений) капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного (складеного) капіталу, а при недостатності цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеска кожного учасника [87].

Господарський кодекс України також дає визначення поняття товариство з додатковою відповідальністю як господарське товариство, статутний капітал

якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників [87].

До набрання чинності Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” поняття ТОВ і ТДВ містилося у Цивільному кодексі України

З прийняттям нового Закону норми що стосувалися ТОВ і ТДВ були виключені із Цивільного кодексу України. В Законі України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” визначення поняття ТОВ і ТДВ відсутні. У зв'язку з викладеним, актуально дослідити роботи вітчизняних науковців з даного питання.

Відповідно до юридичної енциклопедії товариство з обмеженою відповідальністю це – різновид господарського товариства, заснованого однією або кількома особами, статутний фонд якого розділений на частки у визначених статутом розмірах [99].

Як вже зазначалося товариство з обмеженою відповідальністю є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм підприємництва як в Україні так і в світі. Це зумовлено такою його особливістю, як відповідальність учасників товариства за його зобов'язаннями та ризиком збитків тільки в межах вартості їхніх вкладів. Учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників.

Даний вид компаній – винахід, викликаний вимогами практики господарювання, що показала недостатню еластичність акціонерних корпорацій (з одного боку) і обмежені можливості повних товариств, що перешкоджали їх широкому поширенню, – з іншого [30, с. 3-7].

Відповідно до юридичної енциклопедії товариство з додатковою відповідальністю це різновид господарського товариства, статутний фонд якого

розподілений між його учасниками (юридичними та/або фізичними особами) на певні частки в розмірах, визначених в установчих документах. [98, с. 62].

Учасники такого товариства відповідають за його борги своїми внесками до статутного фонду, а при недостатності цих сум – додатково своїм приватним майном в однаковому для всіх учасників розмірі, еквівалентному внеску кожного учасника. Аналізуючи вищевикладене постає питання про встановлення єдиного законодавчого визначення поняття ТОВ і ТДВ в Законі України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” який є спеціальним законом що визначає правовий статус ТОВ і ТДВ. На нашу думку Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” доцільно доповнити статтею яка дає визначення поняття ТОВ та викласти її в такій редакції “Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів”. Також доповнити статтею яка закріплює поняття ТДВ та викласти її в такій редакції “Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.” Також статтею 3 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” прямо визначено, що товариство не відповідатиме за зобов'язаннями своїх учасників. Аналогічного ж положення щодо того, що учасники не відповідатимуть за зобов'язаннями товариства, у законі немає; щоправда, законодавець зазначив норму, відповідно до якої товариство нестиме відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном. При цьому законом виключено

положення ч. 3 ст. 50 Закону України "Про господарські товариства" та Цивільного кодексу України (ч. 2 ст. 140), які передбачають, що учасники товариства з обмеженою відповідальністю не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів.

Слід зазначити, що залишається чинною загальна норма щодо юридичних осіб про те, що "учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, крім випадків, встановлених установчими документами та законом" , однак, на нашу думку, з метою захисту прав учасників товариств з обмеженою до Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" слід додати положення, що передбачені на сьогодні ч. 3 ст. 96 Цивільного кодексу України та викласти його в такій редакції "учасник (засновник) ТОВ не відповідає за зобов'язаннями товариства , а товариство не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законодавством.

Правовий статус, аналогічний статусу товариства з обмеженою відповідальністю, має товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ). Відносно нього застосовуються практично всі норми, що регулюють діяльність товариства з обмеженою відповідальністю про що говорить ст. 56 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю". Особливість його (і головна відмінність від ТОВ) полягає в характері відповідальності учасників щодо зобов'язань товариства. Якщо учасники ТОВ не відповідають за зобов'язаннями товариства, то в ТДВ учасники несуть субсидіарну (додаткову) відповідальність за боргами товариства своїм особистим майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного з них. Відповідальність учасників має субсидіарний характер – вона настає тільки у випадку недостатності майна товариства для задоволення вимог кредиторів. Граничний розмір відповідальності (двох-, трьох-, п'ятикратна

тощо), а також її характер (часткова або солідарна) передбачається самими учасниками в установчих документах [70].

Товариства з додатковою відповідальністю в Україні мало поширені, вони створюються, як правило, лише за умови вимоги законодавства при здійсненні певного виду господарської діяльності. Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» [10] вимагає обов'язковою для довірчих товариств організаційно-правову форму товариства з додатковою відповідальністю. Відповідно до статті 2 Закону України “Про страхування” [6] страховиками, які мають право здійснювати страхову діяльність на території України, є: фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України "Про господарські товариства" з урахуванням того, що учасників кожної з таких фінансових установ повинно бути не менше трьох, та інших особливостей, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності

Ч. 5 ст. 63 Господарського кодексу України прямо відносить господарські товариства до корпоративних підприємств. Це, в свою чергу, означає, що на господарські товариства повною мірою поширюються загальні положення Господарського кодексу України та інших актів законодавства, що регулюють діяльність підприємств. Якщо загальні положення щодо підприємств суперечать спеціальним положенням, що безпосередньо визначають правовий статус господарських товариств, застосовуються спеціальні положення відповідних нормативних актів. [86]

Перевагами товариств з обмеженою відповідальністю в Україні є:

- проста процедура створення і невисокі стартові витрати на формування статутного капіталу;
- товариство з обмеженою відповідальністю це універсальна організаційно - правова форма бізнесу, яка може здійснювати практично всі види діяльності за винятком передбачених законодавством;

- для реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю не потрібні спеціальні дозволи або ліцензії, достатнє бажання засновників;
- засновники товариства з обмеженою відповідальністю несуть відповідальність по своїй господарській діяльності виключно частками що належить їм у статутному фонді. Засновники товариства не несуть відповідальності по діяльності підприємства своїм приватним майном;
- даний вид організаційно правової форми має можливість вибору зручної і вигідної системи оподаткування;
- відносна легкість зміни розміру статутного капіталу.
- відсутня необхідність здійснювати додаткові фінансові витрати на організацію обліку і проведення операцій з цінними паперами акціонерів, порівняно з акціонерним товариством.
- не забороняється реєстрація ТОВ з одним учасником [90].

Основними недоліками товариства з обмеженою відповідальністю є:

- вихід одного учасника з товариства вимушує вилучати його частку із статутного капіталу, що може негативно позначитися на діяльності товариства. Вихід учасника завжди супроводжується розподілом майна. А це потребує визначення вартості частки майна і великої кількості коштів, які слід виплатити (виділити) учаснику.
- у разі зміни складу товариства, необхідно вносити зміни в установчі документи.
- велике значення особистого чинника в організації і діяльності товариства; кожен з учасників вимушений для ухвалення рішення брати до уваги думку інших учасників. [89]

Отже, ставши учасником, особа фактично здійснює інвестиційну діяльність, у результаті якої можна як отримати прибуток, так і втратити внесене в оплату частки майно. Майновий ризик учасників товариства, пов'язаний з діяльністю товариства, полягає у такому:

- можливість не отримати дивіденди, якщо діяльність ТОВ і ТДВ буде збитковою або прибуток буде спрямований на інші цілі;

- можливість не отримати ліквідаційну квоту в майні ТОВ і ТДВ в разі його ліквідації;
- отримані від ТОВ і ТДВ дивіденди чи ліквідаційна квота можуть бути меншими, ніж витрати, понесені на придбання частки у ТОВ.

Межі майнового ризику учасника ТОВ і ТДВ визначаються не вартістю частки, зазначеної в статуті ТОВ і ТДВ, а фактично понесеними учасником витратами на придбання цієї частки.

Правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю у сферах страхової та інвестиційної діяльності, в галузі виробництва сільськогосподарської продукції, а також в інших сферах діяльності, порядок їх створення, діяльності та припинення регулюються Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами. Управління товариствами з обмеженою відповідальністю та товариствами з додатковою відповідальністю, у статутних капіталах яких є частка держави або органів місцевого самоврядування, регулюється Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами.

Товариство з обмеженою відповідальністю несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном; відповідно, його учасники не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів. В цьому проявляється характерна ознака «обмеженої відповідальності» учасників товариства, яка полягає не в обмеженні відповідальності товариства як суб'єкта господарювання певними сумами коштів або майна, а саме в обмеженні відповідальності учасників товариства розміром вкладів, що були ними внесені. Поняття «обмежена відповідальність» означає, що при зверненні стягнення на майно товариства по його боргах, учасник втрачає лише майно (внесок до статутного капіталу), а на решту його особистого майна ця відповідальність не поширюється (наприклад, при банкрутстві товариства), в цьому розумінні й відповідальність акціонерів у

акціонерному товаристві є також обмеженою, оскільки вони відповідають за зобов'язаннями товариства лише в межах належних їм акцій. Власне відповідне положення закріплене в ч. 3 ст. 80 Господарського кодексу України, яка визначає, що учасники товариства з обмеженою відповідальністю не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів. Учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників [64].

Товариство з обмеженою відповідальністю має статутний капітал, поділений на частки. Ці частки є відображенням вкладів, що їх вносять учасники при створенні товариства з обмеженою відповідальністю. Відповідно до статті 13 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно.

Стаття 14 Закону України “Про господарські товариства” передбачала створення для ТОВ і ТДВ резервного (страхового) фонду у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства. Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачався установчими документами, але не міг бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” не передбачає обов'язкового створення резервного (страхового) фонду, що є позитивним моментом для учасників ТОВ або ТДВ, оскільки вони можуть в більшій мірі розпоряджатися доходом отриманим товариством.

Товариство є власником: майна, переданого йому учасниками у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу; продукції, виробленої товариством в результаті господарської діяльності; одержаних доходів; іншого

майна, набутого на підставах, не заборонених законодавством. Ризик випадкової загибелі або пошкодження майна, що є власністю товариства або передане йому в користування, несе товариство, якщо інше не передбачено установчими документами. [34]

Відповідно до ст. 142 Господарського кодексу України прибутком суб'єкта господарювання, є показник фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань. Склад валового доходу та валових витрат суб'єктів господарювання визначається законодавством. Для цілей оподаткування законом може встановлюватися спеціальний порядок визначення доходу як об'єкта оподаткування. Порядок використання прибутку (доходу) суб'єкта господарювання визначає власник (власники) або уповноважений ним орган відповідно до законодавства та установчих документів. Держава може впливати на вибір суб'єктами господарювання напрямів та обсягів використання прибутку (доходу) через нормативи, податки, податкові пільги та господарські санкції відповідно до закону.

Вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом. Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу. Відповідно до статутного капіталу визначається мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів. Згідно Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” не допускається звільнення учасника товариства з обмеженою відповідальністю від обов'язку внесення вкладу до статутного фонду товариства, у тому числі шляхом зарахування вимог до товариства.

Як зазначає ст. 86 Господарського кодексу України забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно

до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом”;

Розмір статутного капіталу товариства визначається засновниками (учасниками) та відповідні дані закріплюються в статуті. На сьогодні законодавець не встановлює мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю, залишаючи дане питання на розсуд засновників (учасників) товариства. Проте ст. 14 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» закріпила вимога про те, що статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю підлягає сплаті учасниками товариства протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом. Відповідні положення можуть бути внесені до статуту, змінені або виключені з нього одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Як зазначено в статті 2 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов’язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників. При цьому, протягом першого року із моменту створення товариства з обмеженою відповідальності рішення загальних зборів засновників приймається виходячи із розміру часток, розмір яких закріплений у статуті.

Внесення до статутного капіталу коштів підтверджується документами, виданими банківською установою. Порядок оцінки інших вкладів (у вигляді майна, майнових прав тощо) визначається в установчих документах товариства. Якщо після закінчення другого чи кожного наступного фінансового року вартість чистих активів товариства з обмеженою відповідальністю виявиться меншою від статутного капіталу, товариство зобов’язане оголосити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до

статуту в установленому порядку, якщо учасники не прийняли рішення про внесення додаткових вкладів. [32]

Учасниками товариства з обмеженою відповідальністю можуть бути юридичні та фізичні особи. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачає можливість створення товариства з обмеженою відповідальністю однією особою, проте власне товариство з обмеженою відповідальністю не може мати єдиним учасником інше господарське товариство, учасником якого є одна особа. Особа може бути учасником лише одного товариства з обмеженою відповідальністю, яке має одного учасника.

Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут. Важко переоцінити важливість установчих документів для функціонування будь-якої юридичної особи. Зазначені документи є своєрідною конституцією юридичної особи, яка встановлює правоздатність останньої. Вони визначають її найменування, місцезнаходження, мету й цілі діяльності, види діяльності, порядок формування статутного фонду, порядок розподілу прибутку та збитків, компетенцію органів управління, порядок припинення діяльності та інші важливі питання. Тому учасникам слід якомога серйозніше підходити до складання й затвердження зазначених документів [35, с. 104]. Отже, відповідно до Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України та інших нормативно-правових актах статут товариства є локальним нормативно-правовим актом, що набуває юридичної сили внаслідок затвердження засновником (засновниками) при заснуванні товариства з обмеженою відповідальністю або загальними зборами учасників товариства в разі внесення змін до статуту або викладення статуту в новій редакції.

При регулюванні правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю Цивільний кодекс України та інші акти законодавства виходять з того, що статут як локальний нормативно-правовий акт має закріплювати основні положення щодо створення і діяльності товариств з обмеженою відповідальністю (корпоративні норми). Норми закріплені

законами України, в першу чергу Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України повинні бути стабільними і водночас не стримувати самий розвиток товариства з обмеженою відповідальністю та надати можливість учасникам товариства у статуті в повній мірі унормувати внутрішньогосподарські відносини. Учасники мають проаналізувати весь нормативний масив для врахування всіх вимог чинного законодавства щодо змісту статуту товариства з обмеженою відповідальністю та обрати найбільш оптимальний варіант корпоративного управління і закріпити його в статуті [36].

Відповідно ст. 90 Господарського кодексу України перевірка фінансової діяльності товариства здійснюються органами доходів і зборів, іншими органами державної влади у межах визначених законодавством повноважень. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” встановлено можливість проведення аудиту фінансової звітності товариства із залученням аудитора (аудиторської фірми), не пов’язаного (не пов’язаної) майновими інтересами з товариством, посадовими особами товариства чи з його учасниками на вимогу учасника чи учасників, яким сукупно належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства. У такому разі учасник (учасники) товариства самостійно укладає з визначеним ним аудитором (аудиторською фірмою) договір про проведення аудиту фінансової звітності товариства, в якому зазначається обсяг аудиторських послуг. Витрати, пов’язані з проведенням аудиту фінансової звітності, покладаються на учасника (учасників), на вимогу якого проводиться такий аудит, якщо інше не встановлено статутом товариства. Загальні збори учасників товариства можуть ухвалити рішення про відшкодування витрат учасника на аудит фінансової звітності товариства. Виконавчий орган товариства протягом 10 днів з дати отримання запиту учасника (учасників) про такий аудит та примірника оригіналу договору про проведення аудиту фінансової звітності товариства зобов’язаний забезпечити аудиторі можливість проведення аудиту та надати завірені підписом уповноваженої особи товариства копії всіх документів відповідно до визначеного у договорі обсягу аудиторських послуг.

Підсумовуючи можна сказати що ТОВ є найпопулярнішою організаційно - правовою формою в Україні. ТОВ є зручною організаційно - правовою формою ведення підприємницької діяльності в Україні яка дозволяє об'єднати матеріальні, фінансові та інші ресурси кількох учасників і водночас зменшити ризик підприємницької діяльності для кожного з них обмеженою відповідальністю учасників товариства. ТДВ є менш популярною організаційною правовою формою що зумовлено додатковою відповідальністю учасників, але з іншого боку наявність додаткової відповідальності піднімає довіру кредиторів до товариства. В багатьох випадках ТДВ створиться через законодавчу вимогу створення саме такої організаційно - правової форми. В Законі України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” що є спеціальним нормативно правовим актом який регулює правовий статус ТОВ і ТДВ відсутнє визначення поняття ТОВ і ТДВ. На нашу думку Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” доцільно доповнити статтею яка дає визначення поняття ТОВ та викласти її в такій редакції “Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів”. Також доповнити статтею яка закріплює поняття ТДВ та викласти її в такій редакції “Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників”. Також статтею 3 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” прямо визначено, що товариство не відповідатиме за зобов'язаннями своїх учасників. Аналогічного ж

положення щодо того, що учасники не відповідатимуть за зобов'язаннями товариства, у законі немає однак, на нашу думку, з метою захисту прав учасників товариств з обмеженою до Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” слід додати положення, що передбачені на сьогодні ч. 3 ст. 96 Цивільного кодексу України та викласти його в такій редакції “Учасник (засновник) ТОВ не відповідає за зобов'язаннями товариства, а товариство не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законодавством.

1.2. Ознаки товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю

Аби глибше зрозуміти організаційно-правову сутність товариств, варто звернутися до вивчення їх основних ознак, які можна виділити як з вище сформульованих понять так і з положень основного нормативно-правового акту, яким на сьогодні урегульовано їх статус – Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Порівняння ознак ТОВ і ТДВ за старим та новим законодавством наведено у таблиці Додатку 2.

Доцільно виділити наступні ознаки товариства :

- це господарська організація корпоративного типу;
- воно є різновидом господарського товариства, що належить до групи об'єднання капіталів;
- має статус юридичної особи. Однією з ознак юридичної особи є її найменування, яке згідно зі ст. 90 Цивільного кодексу України, ст. 57 Господарського кодексу України та ст. 9 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» має містити відомості про його організаційно-правову форму (вид товариства) і назву [39].

Найменування юридичної особи вказується в її статуті. Крім повного найменування, юридична особа також може мати скорочене найменування, а підприємницьке товариство – ще і комерційне (фірмове) найменування.

Вимоги до найменування юридичної особи:

- найменування однієї юридичної особи не може бути тотожним найменуванню іншої юридичної особи;
- у найменуванні юридичної особи, як було сказано вище, зазначається її організаційно-правова форма і назва. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання визначаються відповідно до Державного класифікатора «Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002: 2004», затвердженим наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.05.2004 р № 97 [13].
- відповідно до вимог щодо написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки, затвердженими наказом Міністерства юстиції України від 05.03.2012 р № 368/5, назва береться в лапки та зазначається безпосередньо після організаційно-правової форми суб'єкта господарювання [12].
- найменування юридичної особи не може бути тотожним найменуванню іншої юридичної особи (крім органів місцевого самоврядування). На думку Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, висловлену в листі від 12.01.2008 р № 192, найменування юридичних осіб є тотожними, якщо в них збігаються і організаційно-правові форми, і назви. Таким чином, наприклад, найменування ТОВ «Янтар» не є тотожним ПП «Янтар». Причому використання лапок у найменуванні не є ознакою для визначення тотожності найменувань [14].
- згідно наказу Міністерства юстиції України від 05.03.2012 р № 368/5 найменування юридичної особи викладається державною мовою і додатково – на англійській мові (при наявності). При цьому Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачає, що товариство

може мати скорочене найменування українською мовою, повне та скорочене найменування іноземною мовою.

- найменування юридичної особи, вказане в ЄДР, має відповідати тому найменуванню, яке зазначено в установчих документах (статуті) [24].

- відповідно до ст. 11 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут. Перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства, а справжність підписів учасників засвідчується нотаріально.

Зміни до статуту товариства та перша редакція статуту товариства, створеного в результаті реорганізації, підписуються учасниками товариства, які голосували за рішення про внесення таких змін чи про затвердження першої редакції статуту, або особою, уповноваженою на це органом, який прийняв таке рішення, якщо це передбачено статутом, а справжність підписів учасників або уповноваженої особи засвідчується нотаріально.

Якщо товариство створюється в результаті реорганізації, і при цьому учасники товариства матимуть менший обсяг прав щодо відчуження своїх часток або щодо виходу з товариства, ніж мали учасники (акціонери) правонаступника, або якщо такі права є вужчими або більш обмеженими порівняно з правами учасників (акціонерів) правонаступника, перша редакція статуту такого товариства приймається одностайним рішенням всіх учасників.

У статуті товариства зазначаються відомості про:

- 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства;
- 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень;
- 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону.

Слід зазначити, що законодавцем суттєво зменшено обов’язковий перелік відомостей, що зазначаються в статуті. Більше не потрібно зазначати в статуті

перелік учасників, їх персональні дані, розмір статутного капіталу, розмір часток учасників.

- кількість учасників товариства не обмежується. Дане положення також є новелою Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», оскільки раніше законом визначалась максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю у кількості ста осіб. Максимальна кількість учасників товариства з додатковою відповідальністю законодавчо не встановлювалася.

- розмір статутного капіталу товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України;

- товариство відповідальне за власними зобов'язаннями усім своїм майном при цьому воно не несе відповідальності за зобов'язаннями своїх учасників;

- учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників;

- органами товариства є загальні збори учасників, наглядова рада (у разі утворення) та виконавчий орган. Загальні збори є вищим органом товариства та наділені повноваженнями вирішувати ключові питання його діяльності. При цьому повноваження загальних зборів не можуть бути передані до компетенції інших органів товариства.

В статуті товариства може бути передбачено положення про створення наглядової ради, яка здійснює контроль над діяльністю виконавчого органу товариства.

Управління поточною діяльністю товариства здійснює його виконавчий орган, до повноважень якого належать всі питання, окрім тих, що віднесені до виключної компетенції наглядової ради та загальних зборів товариства.

- процес реалізації прав та обов'язків учасників товариства врегульовується корпоративним договором. Зазначений договір є безвідплатним та вчиняється у письмовій формі. Корпоративний договір може

передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає. Зміст корпоративного договору є конфіденційним і не підлягає розкриттю [39].

Посадовими особами товариства вважаються члени виконавчого органу, наглядової ради, а також інші особи, передбачені статутом товариства. Винагорода за виконання посадовою особою своїх обов'язків і надання йому інших благ можуть здійснюватися виключно на умовах і підставах, зазначених у договорі між ним і товариством.

Посадовим особам забороняється розголошувати інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням ними посадових обов'язків і становить комерційну таємницю товариства або є конфіденційною, крім випадків, коли розкриття такої інформації вимагається законом. Ця заборона діє також протягом одного року з дати припинення (розірвання) договору між посадовою особою і Товариством, якщо інший термін не встановлено таким договором.

У товариства є обов'язок зберігати такі документи:

- 1) протокол зборів засновників Товариства (рішення одноосібного засновника);
- 2) статут товариства та зміни до статуту;
- 3) протоколи Загальних зборів учасників;
- 4) документи товариства, що регулюють діяльність органів товариства, та зміни до них;
- 5) положення про філії (представництва) товариства в разі їх створення (відкриття);
- 6) протоколи засідань наглядової ради товариства та колегіального виконавчого органу товариства, накази і розпорядження виконавчого органу Товариства;
- 7) аудиторські висновки та результати надання інших аудиторських послуг;
- 8) річну фінансову звітність;

- 9) документи звітності, що подаються відповідним державним органам;
- 10) документи, пов'язані з випуском емісійних цінних паперів;
- 11) інші документи, передбачені законодавством, статутом Товариства, рішеннями Загальних зборів учасників, спостережної ради і виконавчого органу Товариства;
- 12) документи, що підтверджують права товариства на майно;
- 13) документи бухгалтерського обліку.

Відповідальність за зберігання документів товариства покладається на виконавчий орган товариства та на головного бухгалтера.

При реорганізації товариства, якщо серед правопередників товариства є акціонерне товариство, акціонерами якого є особи, права на акції яких враховуються в депозитарній системі України на рахунках у цінних паперах, відкритих депозитарною установою на підставі договору з таким акціонерним Товариством, реорганізація такого товариства не допускається, а рішення про реорганізацію є недійсним.

Крім вищезазначених змін, Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” також вносить нововведення щодо органів управління товариством, зокрема, створення наглядової ради, зміни в ухваленні рішення товариством. Дається визначення поняття «посадова особа товариства», вказується перелік документів, що підлягають зберігання.

В цілому Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” більш детально регулює взаємини як усередині товариства між його учасниками, так і відносини з кредиторами що є позитивним аспектом нововведенням вище зазначеного закону. ТОВ та ТДВ є господарською організацією корпоративного типу, що має статус юридичної особи та є різновид господарського товариства. Узагальнюючи можна сказати що основними ознаки ТОВ і ТДВ які їх відрізняють від інших господарських товариств є відсутність обмеження кількості учасників, відсутність законодавчих вимог до розміру статутного капіталу, можливість створення ТОВ і ТДВ одним учасником, засновниками можуть бути одночасно як

фізичні, так і юридичні особи, резиденти і нерезиденти України, обмежена відповідальність учасників ТОВ, що суттєво відрізняє цей вид господарських товариств від інших. ТДВ подібне за своїм правовим становищем до ТОВ, за винятком обсягу відповідальності учасників і пов'язаних з цим питань.

1.3. Порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю

Товариство створюється за рішенням його засновників. Засновниками ТОВ та ТДВ можуть бути фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни і особи без громадянства) та юридичні особи (резиденти і нерезиденти).

В Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» закріплено положення які стосуються договору про створення товариства. Так, відповідно до частини 2 статті 10 вище зазначеного Закону, якщо товариство створюється кількома особами, такі особи у разі необхідності визначення взаємовідносин між собою відносно створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі.

Умовами договору про створення товариства є:

- порядок заснування товариства;
- умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства;
- розмір статутного капіталу;
- частки в статутному капіталі кожного з учасників;
- терміни і порядок внесення вкладів та інші умови.

Договір про створення товариства не є установчим документом і врегульовує взаємовідносини засновників між собою щодо створення товариства. За своєю правовою природою цей договір можна віднести до договорів про спільну діяльність, тому на нього поширюються вимоги, що

передбачені цією статтею та статтями, що регулюють відносини про спільну діяльність. Дія цього договору поширюється лише на засновників товариства, осіб, які підписували договір при його укладенні. Даний договір врегульовує взаємовідносини осіб, які засновують товариство і не є обов'язковим для укладання, закон не вимагає подання цього договору при державній реєстрації товариства.

Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання.

Отже, можна відзначити, що введення такого поняття, як «договір про створення товариства» та його законодавча урегульованість є позитивним моментом, оскільки, його метою буде забезпечення виконання бізнес-партнерами всіх домовленостей, які були досягнуті до моменту створення товариства і його державної реєстрації.

Установчим документом товариства є статут.

З набранням чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у ТОВ і ТДВ з'явився обов'язок привести до 17.06.2019 року свої статuti у відповідність з вище зазначеним законом.

У випадку прийняття нової редакції статуту ТОВ або ТДВ, вона повинна вже відповідати новим вимогам.

Розглянемо обов'язкові пункти, які повинен містити статут ТОВ і ТДВ.

Раніше, Закон України «Про господарські товариства» містив перелік пунктів, які повинні були бути внесені до статуту, відсутність яких давало право реєстратору відмовити в державній реєстрації статуту. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» значно скоротив такий обов'язковий перелік пунктів до наступних:

- повне та скорочене (за наявності) найменування ТОВ / ТДВ;
- органи управління ТОВ та ТДВ, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень;
- порядок вступу та виходу учасників з ТОВ / ТДВ.

В таблиці 1 додатків наведений перелік вимог до відомостей, який повинен містити статут ТОВ/ТДВ відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Всі інші положення, що не суперечать чинному законодавству, можуть вноситися за бажанням учасників. Однак ч. 4 ст. 82 Господарського кодексу України встановлює те, що статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів. Між статтею 82 Господарського кодексу України і ст. 11 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виникає колізія двох норм щодо регулювання переліку відомостей які повинен містити статут ТОВ і ТДВ, тому необхідним є виключити ч. 4 статті 82 із Господарського кодексу України для усунення розбіжності в регулюванні даного питання.

Що стосується модельного статуту ТОВ затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України [11], то його положення потребують внесення змін у зв'язку із прийняттям Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» норми якого відрізняються від тих які встановлені модельним статутом.

На сьогодні є не обов'язковими наступні пункти в статуті ТОВ та ТДВ, але їх можна залишити, оформлюючи у відповідності до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»:

- вид товариства;
- предмет і цілі діяльності ТОВ / ТДВ;
- склад засновників та учасників ТОВ / ТДВ;
- розмір статутного капіталу, порядок його формування та розмір часток кожного з учасників;
- порядок передачі часток в статутному капіталі;
- розмір і порядок формування резервного фонду;
- порядок розподілу прибутку і збитків;
- підписання статуту;

- внесення змін до статуту;
- ліквідація та реорганізація ТОВ / ТДВ.

Також, зі статуту можна виключити норму, яка говорить про те, що учасники ТОВ не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, в межах вартості своїх вкладів.

Оскільки Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” достатньо регулює пункти викладені вище, то необхідності вносити їх в статут немає.

Взагалі, в статут ТОВ / ТДВ можна включити будь-які положення та норми, які не суперечать законодавству і зокрема, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Можна включити такий контролюючий орган, як Наглядова рада (Ревізійна комісія – не передбачена). Також, можуть створюватися інші органи за бажанням учасників.

Зміни до статуту ТОВ / ТДВ, або перша редакція ТОВ / ТДВ, створеного в результаті реорганізації, може підписуватися учасниками, які за неї голосували, а також особою, уповноваженою на це органом, який прийняв таке рішення.

Термін внесення вкладів учасників може бути збільшений з встановленого Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” з 6 місяців до будь-якого іншого терміну. Можливим є передбачити обмеження по зміні співвідношення часток учасників, навіть при бажанні одного з учасників здійснити додатковий внесок до статутного капіталу ТОВ / ТДВ і тим самим збільшити свою частку. Дана норма дозволяє уникнути «розмивання» частки інших учасників і зменшення їх голосів. Можливим є також обмеження і дозвіл конкретним учасникам на здійснення додаткових вкладів з подальшим розподілом часток.

Збільшення статутного капіталу за рахунок чистого прибутку ТОВ / ТДВ.

Можливість учасника передавати свою частку в заставу.

Включення порядку узгодження на підписання договорів, щодо яких існує зацікавленість (договору між ТОВ / ТДВ і учасником або керівником).

Можливість проведення Загальних зборів дистанційно в режимі відеоконференції та інше.

Виключається такий контролюючий орган, як Ревізійна комісія, яка не передбачена Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Замість неї з'явилася Наглядова рада, яка може створюватися за бажанням учасників.

Виключається наявність кворуму учасників. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» це не передбачає. Проте не має прямої заборони у вище зазначеному законі включення кворуму у статут ТОВ і ТДВ. Що на нашу думку це є позитивним нововведення Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» що дає учасникам більш ширше коло питань які вони можуть врегулювати статутом враховуючи особливості кожного конкретного товариства.

Обов'язкові зміни в статуті ТОВ / ТДВ:

- Кількість голосів, для прийняття рішень Загальними зборами, і скликання зборів: Загальні збори можуть ініціюватися вже 10% учасниками, а не 20%, як це було раніше.

Кількість голосів, необхідних для прийняття тих, чи інших рішень:

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачається наступну одноголосну («ЗА») кількість голосів з таких питань:

100% голосів учасників «ЗА»:

- затвердження грошової оцінки негрошового вкладу учасника;
- перерозподіл часток між учасниками товариства;
- створення інших органів товариства, визначення порядку їх діяльності;
- прийняття рішення про придбання товариством частки (частини частки) учасника;

- внесення, зміна, виключення положень, що регулюють порядок погодження укладення зацікавлених угод (норма вноситься до статуту за бажанням учасників).

Мінімум 75% голосів «ЗА» від загальної кількості учасників:

- внесення змін до статуту товариства, прийняття рішення про здійснення діяльності товариством на підставі модельного статуту;
- зміна розміру статутного капіталу товариства;
- прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання, ліквідації та перетворення товариства, обрання комісії з припинення (ліквідаційної комісії), затвердження порядку припинення товариства, порядку розподілу між учасниками товариства в разі його ліквідації майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, затвердження ліквідаційного балансу товариства.

Мінімум 50% + 1 голос «ЗА» із присутніх 10% учасників:

- визначення основних напрямків діяльності товариства;
- обрання та припинення повноважень наглядової ради товариства або окремих членів наглядової ради, встановлення розміру винагороди членам наглядової ради товариства;
- обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу (всіх або окремо одного або декількох з них), встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства;
- визначення форм контролю і нагляду за діяльністю виконавчого органу товариства;
- затвердження результатів діяльності товариства за рік чи інший період;
- розподіл чистого прибутку товариства, прийняття рішення про виплату дивідендів;
- прийняття інших рішень, віднесених Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» до компетенції загальних зборів учасників.

Звернемо увагу на те, що 50% + 1 голос «ЗА» із присутніх 10% учасників товариства можуть також затвердити підписання керівником значного правочину.

Рекомендується вносити до Статуту положення, які збільшують необхідну кількість голосів для прийняття рішення з інших питань, що не відносяться до питань, де необхідні $\geq 75\%$ і 100% одностайних голосів від загальної кількості учасників. Інакше, міноритарії в кількості 10% від загальної кількості засновників з 50% + 1 голосами «ЗА» можуть прийняти доленосні рішення для підприємства.

- Переважне право учасника на придбання частки іншого учасника.

Переважне право прописано більш детально щодо термінів і порядку. Це право також можна виключити зі статуту ТОВ / ТДВ.

Передбачається можливість звернення учасника до суду з вимогою виконати умови договору купівлі-продажу частки і переоформлення її на себе, у випадку дотримання всіх умов договору з боку покупця.

- Оповіщення про зменшення статутного капіталу ТОВ / ТДВ.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» позначив (скоротив) перелік кредиторів, які повинні бути повідомлені про таке зменшення. Ними є кредитори, чиї вимоги до ТОВ не забезпечені заставою, гарантією чи порукою.

Збільшився строк повідомлення кредиторів з 3-х днів – до 10-ти днів з моменту прийняття такого рішення про зменшення.

За новими правилами, кредиторам надсилається повідомлення про рішення зменшення статутного капіталу учасниками ТОВ / ТДВ, а не сам текст рішення.

- Повноваження Загальних зборів. Попереднє законодавство передбачало можливість делегування рішення не виняткових для Загальних зборів питань іншим органам ТОВ / ТДВ. У свою чергу, Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачає, що всі питання, віднесені до повноважень Загальних зборів – є винятковими, і

вирішуються тільки Загальними зборами ТОВ / ТДВ. У статуті можна передбачити більш широкий перелік питань, віднесений до виключної компетенції Загальних зборів. Відповідно до частини 5 статті 11 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у статуті товариства зазначаються відомості про:

- 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства;
- 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень;
- 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього.

У випадку, якщо у статуті не міститься інформація про склад учасників, то відповідно при зміні учасників вносити зміни до статуту не потрібно.

Якщо містяться попередні учасники - у реєстратора немає повноважень змушувати учасників викладати статут в новій редакції з цієї підстави.

Зауважимо, що відповідно до вимог ст. 82 Господарського кодексу України, яка залишається чинною, інформація про засновників та розмір їх часток у статутному капіталі є обов'язковою. Однак, внесено зміни до ст. 79 Господарського кодексу України, відповідно до якої порядок створення та порядок діяльності окремих видів господарських товариств регулюються законом.

Розглянемо основні етапи щодо порядку створення та діяльності ТОВ і ТДВ, прав і обов'язків їх учасників [70].

Отже, в 2018 році в Україні зареєструвати ТОВ стало набагато швидше. Завдяки внесенню деяких змін в законодавство про державну реєстрацію підприємств, Податковий і Цивільний кодекси, спрощений порядок реєстрації ТОВ в Україні дозволяє економити час і фінансові витрати на оформлення документів.

Покроковий алгоритм реєстрації ТОВ або ТДВ:

Інформаційна складова процедури створення ТОВ передбачає:

- повне та скорочене (за наявності) найменування організації;

- для юридичних осіб – інформація про кінцевого вигодоодержувача із зазначенням П.І.Б., адреси місця проживання, дати народження, паспортних даних, адреса місцезнаходження майбутнього підприємства, яка необхідна при оформленні товариства засновником;
- відомості про керівника та інших осіб, які уповноважені здійснювати дії від імені юридичної особи;
- дані про засновників;
- порядок державної реєстрації ТОВ вимагає також вказівки видів діяльності, якими планує займатися компанія;
- розмір статутного капіталу (пайового фонду) і розміри часток його учасників;
- дані для зв'язку з юридичною особою (контактний телефон, електронна пошта);
- вид установчого документа, на підставі якого буде здійснюватися покрокова реєстрація ТОВ (статут);
- назва органу управління, затвердженого протоколом зборів.

Документальна покрокова реєстрація ТОВ в Україні може здійснюватися в паперовій або електронній формі. Щоб зареєструвати ТОВ, можна самостійно, поштою або через довірену особу надати необхідні документи, а також скористатися послугами порталу електронних сервісів. Таким чином, процедура державної реєстрації ТОВ включає:

- підписання і подачу протоколу установчих зборів, рішення уповноваженого органу;
- оформлення та засвідчення у нотаріуса статуту товариства: подається реєстратору при оформленні ТОВ і ТДВ в єдиному екземплярі, зшитий, пронумерований, з нотаріально завіреними підписами засновників;
- передачу розбірливо заповненої державною мовою заяви на реєстрацію підприємства з підписом заявника (якщо подається поштовим відправленням, потрібно нотаріальне засвідчення підпису);

- заповнення заяви про вибір спрощеної або пільгової системи оподаткування (про реєстрацію в якості платника ПДВ, про включення до Реєстру неприбуткових організацій, інше).

Перераховані документи обов'язково необхідно сформулювати в справу і вказати їх в опису. Дотримання даної процедури регламентує новий порядок державної реєстрації ТОВ і ТДВ, встановлений на законодавчому рівні.

Завершальний алгоритм дій при реєстрації ТОВ має на увазі внесення державним реєстратором в ЄДР наданих відомостей і документів, щоб оформити ТОВ і ТДВ згідно з чинним законодавством. Таким чином, можна виділити наступний порядок оформлення ТОВ в Україні, який відповідає на питання, як створити ТОВ і ТДВ, і отримати відповідні реєстраційні документи:

- надання реєстратору перерахованих вище документів і інформаційних даних;
- перевірка коректності заповнених заяв та інших бланків;
- внесення копій отриманих документів до Єдиного реєстру;
- проведення реєстраційних дій;
- після оприлюднення виписки на порталі електронних носіїв, створення ТОВ або ТДВ в Україні вважається закінченим.

Другим етапом є створення установчих документів. Діючі ТОВ і ТДВ повинні протягом року привести свої установчі документи у відповідність з прийнятим законом «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». ТОВ і ТДВ, які реєструється з 18.06.2018 року, вже реєструються за новими правилами і відповідними установчими документами.

Установчі документи існуючих ТОВ і ТДВ є чинними у частині, якою відповідають законодавству, чинному до прийняття Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» протягом року.

Існуючим до набуття чинності Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» ТОВ і ТДВ при прийнятті нової редакції статуту, треба враховувати вимоги цього Закону, Який встановлює

низку новел щодо правового регулювання змісту статуту товариства (див. Додаток 1).

Держава дала можливість проводити перереєстрацію установчих документів відповідно до нових вимог, без сплати державного реєстраційного збору. Також, Закон зобов'язав засвідчувати першу редакцію статуту нотаріально, що тягне за собою додаткові витрати. Раніше перша редакція Статуту могла бути в простій письмовій формі.

Визначення кількості учасників у базовому законі відсутні. Зокрема, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» прибрав обмеження в кількості учасників, яке існувало раніше в розмірі до 100 осіб (юридичних / фізичних), проте таке правило може бути закріплене у статуту певного ТОВ. Звичайно на практиці, кількість учасників ТОВ і ТДВ в межах 100 осіб – це рідкість, але все ж законодавець дав можливість бажаючим засновникам існувати в організаційно-правових формах, як ТОВ і ТДВ, не створюючи акціонерні товариства, що є позитивним моментом для учасників ТОВ і ТДВ.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» скасував норму ст. 141 Цивільного кодексу України щодо заборони бути одноосібним учасником господарського товариства, яке є одноосібним учасником іншого господарського товариства. Також, на даний момент, учасник може бути одноосібним учасником декількох ТОВ, що раніше заборонялося Цивільним кодексом України.

Формування статутного капіталу. Скоротився термін, протягом якого учасники зобов'язані внести свої вклади. На даний момент цей термін становить 6 місяців з моменту реєстрації ТОВ і ТДВ, на відміну від раніше діючого в 1 рік.

На рівні з вище зазначеною нормою в 6 місяців, Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містить норму, яка дозволяє учасникам ТОВ і ТДВ самостійно визначати граничний термін формування статутного капіталу ТОВ і ТДВ, проголосувавши за нього одноголосно всім

складом учасників (100 %). Даний термін формування повинен бути внесений до статуту ТОВ і ТДВ.

Вартість вкладу кожного учасника ТОВ і ТДВ повинна бути не менше номінальної вартості його частки. Внесок в негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, затверджену одноголосним рішенням загальних зборів учасників, в яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства.

Учасник, який прострочив внесення свого вкладу або його частини, повинен бути повідомлений письмовим попередженням про прострочення виконавчим органом ТОВ і ТДВ. Письмове попередження повинно містити інформацію про невнесення своєчасно внеску або його частини, і додатковий термін для внесення, який не повинен перевищувати 30 днів.

Підсумовуючи можна сказати що законодавством не вставлено обмежень щодо питання хто може бути засновником ТОВ і ТДВ. Засновниками ТОВ або ТДВ можуть бути одночасно як фізичні, так і юридичні особи, резиденти і нерезиденти України. Основні етапи створення ТОВ і ТДВ:

1. Укладення договору про створення товариства (за бажанням засновників)
2. Підготовка документів: а) визначення назви, адреси, керівника, видів діяльності, кількості учасників, розміру статутного капіталу та розмірів внесків до нього кожного з учасників; б) підписання рішення засновників, затвердження та підписання статуту.
3. Проведення державної реєстрації товариства
4. Формування статутного капіталу. Обрання системи оподаткування та реєстрація у якості платника податків певної категорії.
5. Укладення корпоративного договору (за бажанням учасників). У статуті товариства повинні бути зазначені відомості про: 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень; 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Всі інші положення, що не суперечать чинному законодавству, можуть вноситися за бажанням учасників. Однак ч. 4 ст. 82 Господарського кодексу України встановлює те, що статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів. Між статтею 82 Господарського кодексу України і ст. 11 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виникає колізія двох норм щодо регулювання переліку відомостей які повинен містити статут ТОВ і ТДВ, тому необхідним є виключити ч. 4 статті 82 із Господарського кодексу України для усунення розбіжності в регулюванні даного питання.

Що стосується модельного статуту ТОВ затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України, то його положення потребують внесення змін у зв'язку із прийняттям Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» норми якого відрізняються від тих, які встановлені модельним статутом. Таким чином Кабінет Міністрів України має привести у відповідність положення Модельного статуту вимогам чинного законодавства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВОМ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВОМ З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

2.1. Правовий статус загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю

Управління товариством з обмеженою відповідальністю здійснюється за допомогою системи органів і посадових осіб, склад та порядок обрання (призначення) яких здійснюється у порядку передбаченому законодавством України, статутом товариства та іншими локальними нормативно-правовими актами. При цьому даний порядок формування органів управління прямо залежить від волевиявлення учасників, що характерно для товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю [29].

Відповідно до Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” органами товариства є загальні збори учасників, Наглядова рада (у разі утворення) та виконавчий орган.

Вищим органом товариства є Загальні збори. Право бути присутнім на загальних зборах учасників, брати участь в обговоренні питань порядку денного і голосувати з питань порядку денного загальних зборів учасників є основоположним правом кожного учасника товариства.

В ході голосування кожен з учасників товариства має декілька голосів. Їх кількість є пропорційною частці учасника у статутному капіталі, проте статутом може бути передбачено і іншу схему розподілення голосів.

Учасники товариства, як і раніше відповідають тільки внесеним до статутного капіталу майном, а також сумою невнесеного вкладу.

Саме товариство відповідає тільки своїм майном і не відповідає за зобов’язаннями засновників.

При цьому законом встановлено механізм звернення стягнення на частину корпоративних прав учасника ТОВ виконавчою службою. Так, після накладення арешту, виконавець надсилає запит до органів управління компанії для отримання документів, необхідних для розрахунку вартості частки учасника. Частина боржника по розрахованій виконавцем вартості пропонується до покупки спочатку учасникам товариства, а в разі їх відмови виставляється на аукціон.

При цьому, з огляду на всю складність встановлення чистої вартості активів юридичної особи та вартості частки учасника, можна прогнозувати слабе бажання виконавців займатися цим процесом.

Вводиться субсидіарна відповідальність виконавчого органу (директора) за зобов'язаннями товариства за межі не ініціювання скликання загальних зборів у разі зниження вартості чистих активів товариства більш ніж на 50%.

Загальні збори учасників можуть вирішувати будь-які питання діяльності товариства.

Річні загальні збори учасників скликаються протягом шести місяців наступного за звітним року, якщо інше не встановлено законом. До порядку денного річних загальних зборів учасників обов'язково вносяться питання про розподіл чистого прибутку товариства, про виплату дивідендів та їх розмір.

Окрім того загальні збори скликаються виконавчим органом товариства у випадку, якщо вартість чистих активів товариства знизилася більш як на 50 відсотків порівняно з цим показником станом на кінець попереднього року. Такі збори мають відбутися протягом 60 днів з дня такого зниження. До їх порядку денного включаються питання про заходи, які мають бути вжиті для покращення фінансового стану товариства, про зменшення статутного капіталу товариства або про ліквідацію товариства.

До компетенції загальних зборів учасників відповідно до ст. 31 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” належать:

- 1) визначення основних напрямів діяльності товариства;

- 2) внесення змін до статуту товариства, прийняття рішення про здійснення діяльності товариством на підставі модельного статуту;
- 3) зміна розміру статутного капіталу товариства;
- 4) затвердження грошової оцінки негрошового вкладу учасника;
- 5) перерозподіл часток між учасниками товариства;
- 6) обрання та припинення повноважень наглядової ради товариства або окремих членів наглядової ради, встановлення розміру винагороди членам наглядової ради товариства;
- 7) обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу (всіх чи окремо одного або декількох з них), встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства;
- 8) визначення форм контролю та нагляду за діяльністю виконавчого органу товариства;
- 9) створення інших органів товариства, визначення порядку їх діяльності;
- 10) прийняття рішення про придбання товариством частки (частини частки) учасника;
- 11) затвердження результатів діяльності товариства за рік або інший період;
- 12) розподіл чистого прибутку товариства, прийняття рішення про виплату дивідендів;
- 13) прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання, ліквідацію та перетворення товариства, обрання комісії з припинення (ліквідаційної комісії), затвердження порядку припинення товариства, порядку розподілу між учасниками товариства у разі його ліквідації майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, затвердження ліквідаційного балансу товариства;
- 14) прийняття інших рішень, віднесених до компетенції загальних зборів учасників.

Питання, що належать до компетенції загальних зборів, не можуть бути віднесені до компетенції інших органів товариства, в той час як статутом до

виключної компетенції загальних зборів можуть бути віднесені і інші повноваження.

Відповідно до ст. 26 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” товариство виплачує дивіденди грошовими коштами, якщо інше не встановлено одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. Виплата дивідендів здійснюється за рахунок чистого прибутку товариства особам, які були учасниками товариства на день прийняття рішення про виплату дивідендів, пропорційно до розміру їхніх часток. Дивіденди можуть виплачуватися за будь-який період, що є кратним кварталу, якщо інше не передбачено статутом. Виплата дивідендів здійснюється у строк, що не перевищує шість місяців з дня прийняття рішення про їх виплату, якщо інший строк не встановлений статутом товариства або рішенням загальних зборів учасників. Посадові особи товариства, винні у введенні в оману учасників товариства щодо його фінансового стану, зокрема шляхом подання (включення) недостовірної інформації до документів товариства, що призвело до здійснення неправомірних виплат, несуть разом з учасниками солідарну відповідальність за зобов’язанням щодо повернення виплат товариству.

Товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів або виплачувати дивіденди, якщо:

- 1) товариство не здійснило розрахунків з учасниками товариства у зв’язку із припиненням їх участі у товаристві або з правонаступниками учасників товариства;
- 2) майна товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів за зобов’язаннями, строк виконання яких настав, або буде недостатньо внаслідок прийняття рішення про виплату дивідендів чи здійснення виплати.

Товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не вніс свій вклад. Статутом товариства можуть додатково передбачатися інші умови, за яких загальні збори учасників не можуть

приймати рішення про виплату дивідендів чи за яких дивіденди не можуть виплачуватися.

Як зазначено у ст. 5 і ст. 6 Закону України про “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” учасники товариства мають такі права:

- брати участь в управлінні товариством у порядку, передбаченому законодавством та статутом товариства;
- отримувати інформацію про господарську діяльність товариства;
- брати участь у розподілі прибутку товариства;
- отримати у разі ліквідації товариства частину майна, що залишилася після розрахунків з кредиторами, або його вартість.

Учасники товариства можуть мати інші права, передбачені законом та статутом товариства.

Обов'язки учасників товариства:

- дотримуватися статуту;
- виконувати рішення загальних зборів учасників товариства.

Учасники можуть мати обов'язки, встановлені законом та статутом товариства.

Статтями 5 та 6 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачено перелік прав та обов'язків учасників товариства та вказано, що учасники можуть мати інші права та обов'язки, встановлені законом та статутом товариства. Звертаємо увагу, що чинними нормами статей 10 та 11 Закону України "Про господарські товариства" встановлено, що учасники можуть мати також інші права та обов'язки, передбачені не лише законом та установчими документами товариства, а й в цілому "законодавством України", яке є більш широким поняттям, ніж поняття "закон".

Отже, вважаємо за доцільне доповнити статті 5 та 6 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» положенням щодо здатності учасників товариства мати й інші права та обов'язки,

передбачені законодавством України, а не лише законом і статутом, яке дасть можливість учасникам товариств мати більш широкий спектр прав та обов'язків. Це, в свою чергу, дасть змогу більш детально врегулювати відносини між учасниками товариства, між учасниками та товариством і мінімізувати можливість виникнення внутрішніх конфліктів, які можуть загрожувати життєздатності бізнесу.

Закон України “Про товариство з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю” встановлює появу в учасників можливості знайомитися з документами товариства, згідно чітко визначеного законом переліку. Дана новація безумовно сприятиме реалізації прав міноритарних учасників, які отримують важелі контролю за діяльністю компанії.

Відповідно до ст. 43 Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» відповідальність за зберігання документів товариства покладається на виконавчий орган товариства та на головного бухгалтера (у разі призначення) - щодо документів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Товариство зобов'язано зберігати такі документи:

- 1) протокол зборів засновників товариства (рішення одноосібного засновника);
- 2) статут товариства та зміни до статуту;
- 3) протоколи загальних зборів учасників;
- 4) документи товариства, що регулюють діяльність органів товариства, та зміни до них;
- 5) положення про філії (представництва) товариства у разі їх створення (відкриття);
- 6) протоколи засідань наглядової ради товариства та колегіального виконавчого органу товариства, накази і розпорядження виконавчого органу товариства;
- 7) аудиторські висновки та результати надання інших аудиторських послуг;
- 8) річну фінансову звітність;

- 9) документи звітності, що подаються відповідним державним органам;
- 10) документи, пов'язані з випуском емісійних цінних паперів;
- 11) інші документи, передбачені законодавством, статутом товариства, рішеннями загальних зборів учасників, наглядової ради та виконавчого органу товариства;
- 12) документи, що підтверджують права товариства на майно;
- 13) документи бухгалтерського обліку.

Вище зазначені документи, підлягають зберіганню протягом усього строку діяльності товариства, крім документів бухгалтерського обліку, строки зберігання яких визначаються відповідно до законодавства. Товариство повинно забезпечити кожному учаснику (його представнику) доступ до документів. На вимогу учасника протягом 10 днів з дня надходження такої вимоги виконавчий орган товариства зобов'язаний надати такому учаснику копії відповідних документів. За підготовку копій документів товариство може встановлювати плату, розмір якої не може перевищувати розмір витрат на виготовлення копій документів та витрат, пов'язаних з пересиланням документів поштою.

Також, тепер права і обов'язки можна буде врегулювати корпоративним договором, який може стосуватися:

- виникнення і реалізації прав і обов'язків купити або продати свою частину корпоративних прав;
- реалізації будь-яких інших прав і обов'язків, за винятком встановлення обов'язку голосувати згідно з вказівками органу управління.

Для реалізації досягнутих в корпоративній угоді домовленостей учасником товариства може бути видана довіреність, яка не підлягає відкликанню без згоди особи на ім'я якої вона видана. Таким чином можна уникнути ситуації блокування кворуму і голосування на загальних зборах.

Загальні збори учасників можуть прийняти рішення з будь-якого питання без дотримання вимог, встановлених Законом та статутом товариства щодо порядку скликання загальних зборів учасників та щодо повідомлень, якщо в

таких загальних зборах учасників взяли участь всі учасники товариства та всі вони надали згоду на розгляд таких питань.

Окрім того законодавцем передбачено можливість скликання загальних зборів:

- 1) з ініціативи виконавчого органу товариства;
- 2) на вимогу наглядової ради товариства;
- 3) на вимогу учасника або учасників товариства, які на день подання вимоги в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу товариства.

Як правило загальні збори товариства скликаються його виконавчим органом, проте статутом може бути визначено і інший орган товариства повноважний на скликання загальних зборів.

Для скликання загальних зборів не пізніше ніж за тридцять днів до запланованої дати скликання виконавчим органом надсилається повідомлення про це кожному учаснику товариства.

Такі повідомлення надсилаються поштовим відправленням з описом вкладення. Статутом товариства може бути встановлений інші спосіб та строк повідомлення.

Повідомлення про скликання загальних зборів має містити інформацію про:

- дату та час проведення зборів,
- місце їх проведення;
- порядок денний.

Якщо до порядку денного включено питання про внесення змін до статуту товариства, до повідомлення додається проект запропонованих змін.

Слід зазначити, що як правило місцем проведення загальних зборів товариства є його місцезнаходження. Разом з тим статутом може бути передбачено інше місце проведення загальних зборів. Проведення загальних зборів за межами України можливе лише за одностайної згоди всіх його учасників.

Рішення про включення питань до порядку денного загальних зборів приймається виконавчим органом товариства, при цьому пропозиції учасника або учасників товариства, які в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу товариства, підлягають обов'язковому включенню до порядку денного загальних зборів учасників. Таке питання вважається автоматично включеним до порядку денного загальних зборів учасників.

Внесення змін до порядку загальних зборів товариства після надіслання повідомлення про скликання заборонено. Винятком є питання, запропоновані учасником або учасниками товариства, які в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу товариства, а також зміни, згоду на які було надано всіма учасниками товариства.

Загальні збори учасників проводяться в порядку, встановленому Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та статутом товариства. Учасники товариства беруть участь у загальних зборах учасників особисто або через своїх представників. Законом передбачено можливість як особистої присутності учасників товариства на загальних зборах, так і їх проведення у вигляді відеоконференції, за умови, що це дозволяє бачити та чути всіх учасників загальних зборів одночасно.

Перебіг загальних зборів учасників товариства фіксується у протокольній формі. Протокол підписує голова загальних зборів учасників або інша уповноважена зборами особа. Кожен учасник товариства, який взяв участь у загальних зборах учасників, зобов'язаний підписати протокол.

Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», виключино норму, за якою раніше протокол зборів підписував голова і секретар зборів. Відповідно до ч. 4 ст. 33 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», протокол підписує голова загальних зборів учасників або інша уповноважена зборами особа. Кожен учасник товариства, який взяв участь у загальних зборах учасників, може підписати протокол.

Проте, під час подання протоколу реєстратору виникає певна колізія через статтю п. 6 ч. 1 ст. 15 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань”[5], де зазначається, що рішення уповноваженого органу управління юридичної особи, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, викладається у письмовій формі, прошивається, пронумеровується та підписується засновниками (учасниками), уповноваженими ними особами або головою та секретарем загальних зборів (у разі прийняття такого рішення загальними зборами). Отже, реєстратор повинен відмовити у прийнятті документу, в якому відсутній підпис секретаря. Враховуючи необхідність приведення до єдиного правового визначення всіх норм законодавства, що стосуються відносин у ТОВ та ТДВ, доцільно викласти п. 6 ч. 1 ст. 15 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань” викласти в такій редакції “ Рішення уповноваженого органу управління юридичної особи, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, викладається у письмовій формі, прошивається, пронумеровується та підписується засновниками (учасниками), уповноваженими ними особами або головою загальних зборів (у разі прийняття такого рішення загальними зборами). Справжність підписів на такому рішенні нотаріально засвідчується, крім випадків, передбачених законом.

Усі витрати на підготовку та проведення загальних зборів учасників несе товариство. Якщо загальні збори учасників ініційовані учасником товариства, витрати на підготовку та проведення таких загальних зборів учасників несе учасник товариства, який ініціює їх проведення, якщо інше рішення не прийнято загальними зборами учасників.

Законом закріплюється ряд рішень загальних зборів учасників, які мають прийматися одностайно (затвердження грошової оцінки негрошового вкладу, перерозподіл часток між учасниками товариства, створення інших органів товариства, прийняття рішення про придбання товариством частки учасника),

які приймаються трьома четвертими голосів учасників (внесення змін до статуту, зміна розміру статутного капіталу, прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання), та які приймаються більшістю голосів.

Статтею 36 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачається порядок заочного голосування. Учасник товариства може взяти участь у загальних зборах учасників шляхом надання свого волевиявлення щодо голосування з питань порядку денного у письмовій формі (заочне голосування). Справжність підпису учасника товариства на такому документі засвідчується нотаріально.

У товаристві, що має одного учасника, рішення з питань, що належать до компетенції загальних зборів учасників, приймаються таким учасником товариства одноособово та оформлюються письмовим рішенням такого учасника.

Окрім іншого, за умови, що інше не передбачено статутом товариства, рішення загальних зборів може прийматися шляхом опитування.

Шляхом опитування не можуть прийматися рішення про:

- 1) обрання та припинення повноважень членів наглядової ради та виконавчого органу;
- 2) внесення змін до статуту товариства, прийняття рішення про здійснення діяльності товариством на підставі модельного статуту;
- 3) злиття, приєднання, поділ, виділення або перетворення товариства, затвердження статутів правонаступників;
- 4) ліквідацію товариства;
- 5) визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників товариства у випадках, передбачених Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»;
- 6) виключення учасника з товариства;
- 7) інші питання, передбачені статутом.

Ініціювати опитування може будь який учасник товариства або його виконавчий орган. Передбачено наступну процедуру опитування: учасникам

товариства ініціатором надсилаються відповідні запити з проектом рішення із запропонованого питання. У запиті обов'язково зазначаються адреса, на яку учасники товариства можуть надіслати свою відповідь, та строк, протягом якого це необхідно зробити.

Подібні запити учасникам можуть надсилатися не лише засобами поштового, але й електронного зв'язку, якщо це передбачено статутом товариства.

У разі згоди із запропонованим рішенням учасник товариства підписує проект рішення та надсилає його ініціатору протягом 15 днів з дня отримання запиту, якщо інше не встановлено статутом товариства. Згода учасника товариства з прийнятим рішенням має бути безумовною. Надсилання учасником згоди з прийнятим рішенням може здійснюватися із застосуванням засобів електронних комунікацій, визначених статутом товариства.

Статутом товариства можуть бути передбачені вимоги до засвідчення волевиявлення учасників під час опитування, у тому числі необхідність нотаріального засвідчення справжності підпису учасника товариства [42, с. 37].

Прийняте за результатом опитування рішення, викладається ініціатором в письмовій формі з додаванням копій відповідей усіх учасників та надсилається всім учасникам товариства за вищезазначеною процедурою протягом десяти днів з дня завершення процедури опитування.

Письмові рішення, прийняті під час опитування від учасників, передаються ініціатором виконавчому органу товариства, скріплюються разом та набувають статусу протоколу. Рішення, прийняте шляхом опитування, також може бути оформлено у вигляді єдиного письмового документа, підписаного всіма учасниками товариства.

Ще одним органом управління товариством є наглядова рада. Її створення може бути передбачено статутом товариства.

Наглядова рада в межах компетенції, визначеної статутом товариства, контролює та регулює діяльність виконавчого органу товариства. Зокрема, до компетенції наглядової ради може бути віднесено обрання одноосібного

виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу товариства (всіх чи окремо одного або декількох з них), зупинення та припинення їхніх повноважень, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства.

Порядок діяльності наглядової ради, її компетенція, кількість членів і порядок їх обрання, у тому числі незалежних членів наглядової ради, розмір винагороди членів наглядової ради, а також порядок обрання та припинення їхніх повноважень визначаються статутом товариства. При цьому наглядовій раді можуть делегуватися повноваження загальних зборів учасників товариства, окрім тих які належать до виключної компетенції зборів відповідно до положень закону.

З кожним членом наглядової ради укладається цивільно-правовий договір або трудовий контракт. Цивільно-правовий договір може бути оплатним чи безоплатним. Договір, що укладається з членом наглядової ради від імені товариства, підписує особа, уповноважена на таке підписання загальними зборами учасників [58].

При цьому черговою новелою Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» є ведення поняття «конфлікт інтересів».

Згідно положень статті 42 вище зазначеного закону ним є конфлікт між обов'язком посадової особи діяти добросовісно і розумно в інтересах товариства в цілому та приватними інтересами посадової особи або її афілійованих осіб.

При цьому афілійованими одна щодо іншої особами вважаються:

- юридичні особи, за умови, що одна з них здійснює контроль над іншою чи обидві перебувають під контролем третьої особи;
- фізична особа та члени її сім'ї і юридична особа, якщо ця фізична особа та/або члени її сім'ї здійснюють контроль над юридичною особою [52,].

Посадова особа товариства зобов'язана подати список афілійованих щодо неї осіб при прийнятті на посаду та в подальшому повідомляти про зміни в ньому.

Отримання посадовою особою або її афілійованими особами від третіх осіб виплат, винагород чи інших благ за дії (бездіяльність), пов'язані з виконанням посадовою особою її повноважень, є конфліктом інтересів.

Згідно з частиною 1 статті 46 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», правочин вважається правочином, щодо якого є заінтересованість, якщо він укладається товариством з будь-ким з наступних осіб:

- 1) посадовою особою товариства або її афілійованою особою;
- 2) учасником, який одноосібно або спільно з афілійованими особами володіє часткою, що становить 20 відсотків статутного капіталу товариства, або його афілійовані особи;
- 3) юридичною особою, в якій будь-яка з осіб, передбачених пунктами 1 та 2, є членом органу товариства;
- 4) іншою особою, визначеною статутом товариства.

Якщо учасник не вніс свій внесок або його частину після закінчення додаткового строку, виконавчий орган зобов'язаний скликати загальні збори учасників з наступним порядком денним:

- виключення учасника;
- зменшення статутного капіталу в розмірі не внесеного вкладу;
- розподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства і сплату такої заборгованості відповідними учасниками;
- ліквідації ТОВ або ТДВ.

Голоси, що припадають на частку учасника, який має заборгованість перед товариством, не враховуються при голосуванні на загальних зборах щодо прийняття одного з вище перерахованих рішень.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачив дуже важливу норму, що захищає учасників від розмиття їх частки в статутному капіталі ТОВ і ТДВ, тим самим позбавляючи їх можливості впливати на діяльність товариства. Так, всі учасники (100%) можуть одноголосно проголосувати за внесення, змін, виключення положень із статуту ТОВ і ТДВ, які передбачають обмеження щодо змін співвідношення часток між учасниками.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачає можливість збільшення статутного капіталу ТОВ і ТДВ тільки після повної оплати своїх вкладів учасниками.

Вище згаданий Закон, передбачає 2 варіанти збільшення статутного капіталу ТОВ і ТДВ :

1. Збільшення за рахунок нерозподіленого прибутку. У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку ТОВ або ТДВ, склад учасників і співвідношення розмірів їхніх часток у статутному капіталі не змінюються.

2. Збільшення за рахунок додаткових внесків учасників та третіх осіб. При збільшенні статутного капіталу за рахунок додаткових внесків номінальна вартість частки учасника товариства може бути збільшена на суму, що дорівнює або менша за вартість додаткового вкладу такого учасника.

Кожен учасник має переважне право зробити додатковий внесок в межах суми збільшення статутного капіталу пропорційно його частці в статутному капіталі. Треті особи і учасники товариства можуть зробити додаткові внески після реалізації кожним учасником свого переважного права або відмови від реалізації такого права в межах різниці між сумою збільшення статутного капіталу і сумою внесених учасниками додаткових вкладів, тільки якщо це передбачено рішенням загальних зборів учасників про залучення додаткових внесків.

У рішенні загальних зборів учасників ТОВ і ТДВ про залучення додаткових внесків визначаються загальна сума збільшення статутного

капіталу товариства, коефіцієнт відношення суми збільшення до розміру частки кожного учасника в статутному капіталі і запланований розмір статутного капіталу.

Додаткові внески можуть бути внесені в негрошовій формі. В такому випадку рішенням загальних зборів учасників визначаються учасники товариства і / або треті особи, які вносять майно, та його грошова оцінка.

Учасники товариства можуть вносити додаткові внески протягом терміну, встановленого рішенням загальних зборів учасників, але не більше ніж протягом 1 року з дня прийняття рішення про залучення додаткових внесків.

Треті особи і учасники товариства можуть вносити додаткові внески протягом 6 місяців після закінчення терміну для внесення додаткових вкладів учасниками, які мають намір реалізувати своє переважне право, якщо рішенням загальних зборів учасників про залучення додаткових вкладів не встановлено менший строк.

Статутом або одноголосним рішенням загальних зборів учасників, в яких взяли участь всі учасники товариства (100% голосів), можуть встановлюватися інші строки для внесення додаткових вкладів, може встановлюватися можливість учасників вносити додаткові вклади без дотримання пропорцій їх часткою в статутному капіталі або право тільки певних учасників вносити додаткові внески, а також може бути виключений етап внесення додаткових вкладів тільки тими учасниками товариства, які мають переважне право.

З учасником товариства і / або третьою особою може бути укладено договір про внесення додаткового вкладу, за яким такий учасник і / або третя особа зобов'язується зробити додатковий внесок у грошовій або негрошовій формі, а товариство – збільшити розмір його частки в статутному капіталі або прийняти в товариство з відповідною часткою в статутному капіталі.

Протягом 1 місяця з дати закінчення терміну для внесення додаткових вкладів, встановленого вище, загальні збори учасників товариства приймають рішення про:

- затвердження результатів внесення додаткових вкладів учасниками товариства та / або третіми особами;
- затвердження розмірів часток учасників товариства та їх номінальної вартості з урахуванням фактично внесених ними додаткових вкладів;
- затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства.

Якщо додаткові вклади не внесені учасником і / або третьою особою, з яким укладено договір про внесення додаткового вкладу, в повному обсязі і своєчасно, такий договір вважається розірваним, якщо рішенням загальних зборів учасників не затверджений розмір частки такого учасника та / або третьої особи виходячи з фактично внесеного ним додаткового вкладу.

Звертаємо увагу на те, що збільшення статутного капіталу товариства, яке володіє часткою у власному статутному капіталі, не допускається.

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” збільшив термін повідомлення кредиторів ТОВ або ТДВ про зменшення статутного капіталу з 3-х днів до 10-ти днів з моменту прийняття рішення загальних зборів засновників, а також список кредиторів, якими прямує таке повідомлення. Такими кредиторами є ті, чиї вимоги до товариства не забезпечені заставою, гарантією чи порукою. Вище згадані кредитори, в перебігу 30 днів після отримання повідомлення, можуть звернутися з письмовою вимогою до товариства в термін до 30 днів та здійснити наступні заходи за вибором товариства:

- забезпечити виконання зобов'язань шляхом укладення договору забезпечення;
- дострокове припинення або виконання зобов'язань перед кредитором;
- укладання іншого договору з кредитором.

У разі невиконання товариством зазначеної вимоги у встановлений 30-денний термін кредитори мають право вимагати в судовому порядку дострокового припинення або виконання зобов'язань товариством.

Якщо кредитор не звернувся до товариства з письмовою вимогою в 30-денний термін, вважається, що він не вимагає від товариства вчинення додаткових дій щодо виконання зобов'язань перед ним.

Стаття 27 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» докладно регулює виплату учасникам дивідендів, термін виплати і відповідальність посадових осіб про введення в оману щодо фінансового стану товариства.

Товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не вніс свій внесок. Також, товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів або виплачувати дивіденди, якщо:

- товариство не здійснило розрахунків з учасниками товариства в зв'язку з припиненням їх участі в товаристві або правонаступниками учасників товариства;

- майна товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів або буде недостатньо в результаті прийняття рішення про виплату дивідендів або здійснення виплати. Ст. 7 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачено укладення корпоративного договору, раніше законодавство не передбачало такого виду договору. Корпоративний договір є угодою, за якою засновники (учасники) товариства приймають на себе обов'язок реалізовувати свої права і повноваження у визначений договором спосіб або утримуватися від їх реалізації. Відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» корпоративний договір є безвідплатним і обов'язково викладається у письмовій формі. Закон прямо вказує на те, що договір, який не відповідає таким вимогам, є нікчемним.

Корпоративний договір – це документ, за яким учасники товариства домовляються взаємодіяти один із одним, щодо діяльності товариства. Поряд із Статутом ТОВ або ТДВ такий договір встановлює правила для засновників (учасників). І якщо Статут товариства є публічним документом, то корпоративний договір – це конфіденційний документ,

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” дав можливість учасникам ТОВ і ТДВ укласти корпоративний договір, завданням якого є закріпити зобов’язання учасників реалізувати свої права і повноваження певним чином або утриматися від них. Корпоративний договір ТОВ та ТДВ може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов’язаний купити або продати частку в статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право чи обов’язок виникає.

За умовами корпоративних договорів його сторони зможуть взяти на себе зобов’язання реалізовувати свої корпоративні права у спосіб, передбачений законом, і (або) утриматися від реалізації таких прав. Ними можуть бути передбачені:

- обов’язок сторін голосувати на загальних зборах у спосіб, визначений договором;
- обов’язок сторін погоджувати придбання або відчуження частки/акції за заздалегідь визначеною ціною і (або) в разі настання визначених у договорі обставин утримуватися від відчуження часток до настання визначених у договорі обставин;
- обов’язок сторін вчиняти інші дії, пов’язані з управлінням товариством, його припиненням або виділенням з нього нової юридичної особи;
- умови або порядок визначення умов, на яких учасник – сторона договору має право або зобов’язаний буде придбати або продати частки товариства, і визначати випадки (які можуть залежати або не залежати від дій сторін), коли таке право чи обов’язок виникає.

Таким чином, в корпоративних договорах можна врегулювати ряд потенційних корпоративних конфліктів які можуть виникати між учасниками ТОВ і ТДВ. В першу чергу, це стосується ситуацій, коли прийняття будь-якого рішення загальними зборами або наглядовою радою є неможливим через відмінності позицій учасників, які володіють однаковою кількістю голосів (50/50).

Також корпоративними договорами може бути передбачено переважне право однієї зі сторін на придбання часток (акцій) іншого боку і (або) інші випадки, коли сторона договору вправі або зобов'язана буде придбати або продати частки (акції) товариства.

Корпоративними договорами можуть бути врегульовані і інші питання, пов'язані з управлінням товариством і голосуванням з певних питань. Наприклад, можна передбачити мораторій на голосування за розподіл прибутку до досягнення товариством певних фінансово-економічних показників або, навпаки, обов'язок голосувати за розподіл прибутку і виплату дивідендів. Можна узгодити додаткові в порівнянні з положеннями статуту умови призначення та звільнення директора і членів виконавчого органу товариства та (або) додаткові умови для прийняття тих чи інших рішень.

Крім того, корпоративний договір може бути укладений між учасниками товариства і кредиторами товариства.

За умовами такого договору, з метою забезпечення інтересів кредиторів учасники зобов'язуються реалізовувати свої корпоративні права у спосіб, передбачений договором, або утриматися від такої реалізації. Зокрема, це може бути обов'язок:

- голосувати у спосіб, передбачений таким договором, на загальних зборах учасників (акціонерів) товариства;
- узгоджено здійснювати інші дії, пов'язані з управлінням таким товариством;
- придбати або продавати частки (акції) товариства за певною ціною або при настанні певних договором обставин або утримуватися від відчуження часток до настання визначених у договорі обставин.

Умови корпоративного договору ТОВ і ТДВ є конфіденційними, крім корпоративних договорів, в яких однією стороною є держава, територіальна громада, державне або комунальне підприємство або юридична особа, в статутному капіталі якої 25 і більше відсотків прямо або опосередковано належать державі або територіальній громаді. Загалом корпоративний договір є

важливим інструментом регулювання відносин між учасниками ТОВ і ТДВ який, дає можливість недопустити конфліктних ситуацій між учасниками (засновниками) товариства в ході діяльності і управління товариством. Проте залишаються нерегульованими питання розірвання корпоративного договору та наслідків які можуть впливати з цього для учасників ТОВ і ТДВ [55].

Отже підсумовуючи можна сказати, що Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” запровадив деякі зміни в здійсненні управління ТОВ та ТДВ, а саме:

- скасував такий обов'язковий орган, як ревізійна комісія, яка повинна була здійснювати контроль над діяльністю виконавчого органу. В той же час, за бажанням засновників ТОВ та ТДВ, може створюватися наглядова рада, функції якої до вступу Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” виконувала ревізійна комісія;
- розширено перелік рішень, які можуть прийняти загальні збори, у випадку несплати учасником своєї частки
- змінено підстави скликання позачергових загальних зборів. Нормами Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачається можливість скликання загальних зборів учасників з ініціативи виконавчого органу товариства, на вимогу наглядової ради та на вимогу учасника або учасників товариства, які на день подання вимоги в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу;
- змінено процедуру прийняття рішень загальними зборами. Положеннями Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” закріплюється ряд рішень загальних зборів учасників, які мають прийматися одностайно (затвердження грошової оцінки негрошового вкладу, перерозподіл часток між учасниками товариства, створення інших органів товариства, прийняття рішення про придбання товариством частки учасника), які приймаються 3/4 (внесення змін до статуту, зміна розміру статутного капіталу, прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання), та які приймаються більшістю голосів;

- розширено форми проведення загальних зборів
- окремо прописано процедуру проведення загальних зборів учасників товариством, що має одного учасника.
- скасував законодавче закріплення кворуму при прийнятті рішення загальними зборами

Що стосується недоліків, вважаємо за доцільне доповнити статті 5 та 6 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» положенням щодо здатності учасників товариства мати й інші права та обов'язки, передбачені законодавством України, а не лише законом і статутом, яке дасть можливість учасникам товариств мати більш широкий спектр прав та обов'язків. Це, в свою чергу, дасть змогу більш детально врегулювати відносини між учасниками товариства, між учасниками та товариством і мінімізувати можливість виникнення внутрішніх конфліктів, які можуть загрожувати життєздатності бізнесу. Отже пропонується викласти ч. 2 ст. 5 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» викласти а такій редакції “Учасники товариства можуть мати інші права, передбачені законодавством та статутом товариства. Також ч. 2 ст. 6 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» пропонується викласти а такій редакції “Учасники товариства можуть мати інші обов'язки , передбачені законодавством та статутом товариства”. Також враховуючи необхідність приведення до єдиного правового визначення всіх норм законодавства, що стосуються відносин у ТОВ та ТДВ, доцільно викласти п. 6 ч. 1 ст. 15 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань” викласти в такій редакції “ Рішення уповноваженого органу управління юридичної особи, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, викладається у письмовій формі, прошивається, пронумеровується та підписується засновниками (учасниками), уповноваженими ними особами або головою загальних зборів (у разі прийняття такого рішення загальними

зборами). Справжність підписів на такому рішенні нотаріально засвідчується, крім випадків, передбачених законом.

2.2. Правовий статус виконавчого органу та контроль за його діяльністю

Ключову роль у діяльності будь-якої корпорації, в тому числі і товариства з обмеженою відповідальністю, відіграє його виконавчий орган, адже саме він опікується поточними справами товариства.

До компетенції виконавчого органу товариства належить вирішення всіх питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів учасників та наглядової ради товариства (у разі утворення).

Члени виконавчого органу, наглядової ради товариства є його посадовими особами. Статутом до посадових осіб товариства можуть бути віднесені і інші категорії осіб.

Як вже зазначалося, органом, який здійснює управління поточними справами товариства є його виконавчий орган.

Виконавчий орган є підзвітним загальним зборам та наглядовій раді товариства та може бути як колегіальним (дирекція) так і одноосібним (директор).

Обрання членів колегіального виконавчого органу та його голови здійснюється голосуванням щодо кожного кандидата окремо, якщо статутом не передбачено обрання членів виконавчого органу та його голови списком, кумулятивним голосуванням чи в іншому порядку.

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” частково запроваджує інститут обмеження конкуренції для посадових осіб товариства. Отже, відтепер без згоди загальних зборів учасників ТОВ директор (або член дирекції) не може:

- 1) здійснювати господарську діяльність як фізична особа-підприємець у сфері діяльності товариства;
- 2) бути учасником повного товариства або повним учасником командитного товариства, що здійснює діяльність у сфері діяльності товариства;
- 3) бути членом виконавчого органу або наглядової ради іншого суб'єкта господарювання, який проводить діяльність у сфері діяльності товариства. Негативні наслідки за порушення цих вимог настають для самих членів виконавчого органу у вигляді розірвання договору (контракту) з такою особою без виплати компенсації.

Також Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» введено, поширене в західному корпоративному середовищі поняття нерозкриття комерційної таємниці компанії. Тепер посадовим особам ТОВ і ТДВ забороняється розголошувати інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням ними посадових обов'язків і становить комерційну таємницю товариства або є конфіденційною (крім випадків, коли розкриття такої інформації вимагається законом). Важливо, що відтепер на законодавчому рівні встановлено, що ця заборона діє також протягом одного року з дати припинення (розірвання) договору між посадовою особою і товариством, якщо інший термін не встановлено таким договором. Ведення поняття нерозкриття комерційної таємниці є позитивним аспектом Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» що захищає товариство від розкриття інформації що може завдати шкоду діяльності ТОВ або ТДВ.

При обранні на посаду, директор зобов'язаний надати товариству перелік своїх афілійованих осіб (підконтрольні юридичні особи, а також члени сім'ї та близькі родичі). У випадку зміни таких осіб, директор повинен повідомити про це товариство протягом 5 днів з моменту, коли йому стало про це відомо.

Директор не має права без згоди загальних зборів учасників або наглядової ради:

- здійснювати підприємницьку діяльність як приватний підприємець в тій же сфері, що і його ТОВ / ТДВ, де він займає посаду директора;
- бути директором або членом наглядової ради інших компаній, що працюють в аналогічних сферах;
- бути учасником повного товариства або повним учасником командитного товариства, які займаються тим же, що і його ТОВ / ТДВ.

Порушення даних зобов'язань може послужити причиною розриву контракту без виплати компенсації.

Директор зобов'язаний скликати Загальні збори учасників, у випадку зниження чистих активів більш, ніж на 50% в порівнянні з минулим роком. Збори повинні відбудуться протягом 60 днів з моменту такого зниження, на порядок денний повинні виноситися питання про заходи щодо поліпшення фінансового стану ТОВ / ТДВ, про зменшення статутного капіталу, або про ліквідацію ТОВ / ТДВ. Якщо директор не скликав такі збори і на протязі 3-х років відбулося банкрутство ТОВ / ТДВ, – директор несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями компанії (це означає, що кредитор спочатку звертається з вимогою до ТОВ / ТДВ, а потім, у випадку їх невиконання самою компанією, може звертатися з вимогами до директора).

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» переніс норми Цивільного кодексу України (ч. 4 ст. 92) щодо солідарної відповідальності представницького органу – директора (дирекції) за збитки, завдані компанії діями або його бездіяльністю. В даному випадку директор відповідає перед самим ТОВ / ТДВ, а не кредиторами компанії.

Директор зобов'язаний дотримуватися порядку укладення великих угод, передбачених законодавством, а також положеннями статуту ТОВ / ТДВ. Зокрема він зобов'язаний отримати погодження на укладення значного правочину у загальних зборів учасників або Наглядової ради. У випадку порушення такого порядку, директор несе відповідальність за збитки компанії.

Директор зобов'язаний дотримуватися порядку укладення угод, якщо такий порядок закріплений положеннями статуту ТОВ / ТДВ. У випадку порушення такого порядку, директор несе відповідальність за збитки компанії.

Директор несе солідарну відповідальність разом з учасниками ТОВ / ТДВ за зобов'язаннями повернення виплат дивідендів товариству, у випадку введення в оману учасників товариства щодо фінансового стану компанії, або внесення недостовірної інформації в документи компанії.

Директор зобов'язаний надати аудитору всі необхідні документи і забезпечити проведення перевірки, у випадку призначення учасником компанії з часткою 10% і вище незалежного аудиту.

Директор може скласти з себе повноваження і бути звільненим, тільки після призначення на його місце нового директора або виконуючого обов'язки.

Перерахуємо ризики і обмеження директора ТОВ або ТДВ [56].

Якщо чисті активи ТОВ в порівнянні з минулим роком знизилися більш ніж на 50%, директор зобов'язаний скликати загальні збори учасників. Вони повинні відбутися протягом 60 днів з дня такого зниження (ч. 3 ст. 31 Закону України Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю). Збори повинні розглянути питання про заходи щодо поліпшення фінансового стану компанії, про зменшення статутного капіталу, або про ліквідацію ТОВ.

Якщо директор не скликав збори і сталося банкрутство ТОВ протягом трьох років з дня зниження вартості чистих активів, такий директор несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями компанії. Тобто для настання відповідальності директора необхідно одночасно дві умови.

Нагадаємо, що субсидіарна відповідальність має на увазі, що кредитори спочатку повинні звернутися до основного боржника (ТОВ), і тільки після відмови вони мають право вимагати заборгованість у директора (ст. 619 Цивільного кодексу України).

Директор несе відповідальність перед ТОВ за збитки, завдані компанії діями або бездіяльністю директора (ст. 40 Закону України “ Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю”). Треба

звернути увагу: в даному випадку, директор відповідає не перед кредиторами компанії, а перед самою компанією. Тобто якщо директор і засновник – одна особа (або афілійовані особи), то ніякої відповідальності не настає. Те ж саме стосується членів наглядової ради у разі його створення. Крім того, якщо буде доведено, що у збитках компанії немає їх провини, то відповідальність знімається.

Директор, який порушив порядок укладення значного правочину, несе відповідальність за збитки, завдані підприємству (ст. 44 Закону України “Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю”). Звичайно, якщо збитки є. Тобто відповідальність директора може бути тільки перед самим підприємством, а не перед кредиторами ТОВ.

Директор, який порушив порядок укладення угод із зацікавленістю, несе відповідальність за збитки, завдані підприємству.

Нагадаємо, що норма про відповідальність директора за збитки компанії в разі порушення ним своїх обов’язків щодо представництва міститься в ч. 4 ст. 92 Господарського кодексу України.

Директор без згоди загальних зборів учасників не має право працювати як фізособа-підприємець (ФОП) в тій же сфері господарської діяльності, що і компанія, де він – директор.

Також директор без згоди зборів не може бути членом виконавчого органу або наглядової ради іншої компанії, яка займається тим же видом господарської діяльності, що і його ТОВ; бути учасником повного товариства або повним учасником командитного товариства, які займаються тим же, що і ТОВ. Те ж саме стосується члена наглядової ради.

Якщо посадова надавала неправдиві дані учасникам ТОВ про фінансовий стан компанії, що призвело до неправомірної виплати дивідендів, така особа несе солідарну з учасниками відповідальність щодо повернення дивідендів компанії (ст. 26 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”).

Будь-який учасник з часткою від 10% і вище має право призначити незалежний аудит компанії. Директор зобов'язаний забезпечити аудитору можливість працювати і представити йому всі необхідні документи.

Контроль за діяльністю товариства та виконавчим органом веде наглядова рада.

Як говорилося раніше, Наглядова рада може створюватися учасниками ТОВ і ТДВ за бажанням, і не є обов'язковим структурним органом товариства.

Наглядова рада в межах компетенції, визначеної статутом ТОВ і ТДВ, контролює і регулює діяльність виконавчого органу товариства. Зокрема, до компетенції наглядової ради може бути віднесена обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу товариства (всіх або окремо одного або декількох з них), зупинення та припинення їх повноважень, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства.

Порядок діяльності наглядової ради, його компетенція, кількість членів та порядок їх обрання, в тому числі незалежних членів наглядової ради, розмір винагороди членів наглядової ради, а також порядок обрання та припинення повноважень визначаються статутом товариства.

Наглядовій раді можуть делегуватися повноваження загальних зборів учасників, крім віднесених до виключної компетенції загальних зборів учасників.

З кожним членом наглядової ради укладається цивільно-правовий договір або трудовий контракт. Цивільно-правовий договір може бути оплатним або безоплатним. Договір, укладений з членом наглядової ради від імені товариства підписує особа, уповноважена на таке підписання загальними зборами учасників.

За рішенням загальних зборів учасників повноваження членів наглядової ради можуть бути в будь-який час і з будь-яких підстав припинені або члени наглядової ради можуть бути тимчасово усунені від виконання своїх повноважень. У разі припинення повноважень члена наглядової ради за

рішенням загальних зборів учасників відповідний договір з цією особою вважається автоматично припиненим.

При обранні на посаду, член наглядової ради зобов'язаний надати товариству перелік своїх афілійованих осіб (підконтрольні юридичні особи, а також члени сім'ї та близькі родичі). У випадки зміни таких осіб, член наглядової ради повинен повідомити про це товариство протягом 5 днів з моменту, коли йому стало про це відомо.

Член наглядової ради не має право без згоди загальних зборів учасників:

- а) здійснювати підприємницьку діяльність як приватний підприємець в тій же сфері, що і його ТОВ / ТДВ, де він займає посаду директора;
- б) бути директором або членом наглядової ради інших компаній, що працюють в аналогічних сферах;
- в) бути учасником повного товариства або повним учасником командитного товариства, які займаються тим же, що і його ТОВ / ТДВ.

Порушення даних зобов'язань може послужити причиною розриву контракту без виплати компенсації.

Отже підсумовуючи можна сказати, що Закон України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" запровадив деякі зміни в здійсненні управління виконавчого органу та контроль за його діяльністю ТОВ та ТДВ, а саме:

- скасував такий обов'язковий орган, як Ревізійна комісія, яка повинна була здійснювати контроль над діяльністю виконавчого органу;
- в той же час, за бажанням засновників ТОВ та ТДВ, може створюватися Наглядова рада, функції якої до вступу Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" виконувала ревізійна комісія. Наглядова рада в межах компетенції, визначеної статутом товариства, контролює та регулює діяльність виконавчого органу товариства. Зокрема, до компетенції наглядової ради може бути віднесено обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу товариства (всіх чи окремо одного або декількох з них), зупинення та

припинення їхніх повноважень, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства. Порядок діяльності наглядової ради, її компетенція, кількість членів і порядок їх обрання, у тому числі незалежних членів наглядової ради, розмір винагороди членів наглядової ради, а також порядок обрання та припинення їхніх повноважень визначаються статутом товариства;

- детально унормовано засади створення та діяльності виконавчого органу.
- встановлено солідарну відповідальність членів наглядової ради товариства та членів виконавчого органу товариства які несуть відповідальність перед товариством за збитки, заподіяні товариству їхніми винними діями або бездіяльністю;
- надано можливість самостійно визначати найменування виконавчого органу у статуті;
- встановлення поняття конфлікту інтересів для посадової особи ТОВ або ТДВ, способи його запобігання та врегулювання.
- запровадження механізму обмеження конкуренції для посадових осіб ТОВ або ТДВ.

РОЗДІЛ 3

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ СКЛАДУ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТА ТОВАРИСТВА З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

3.1. Відступлення частки учасника за договором та спадкування частки

Особливості створення, функціонування та припинення товариства з обмеженою відповідальністю для учасників товариства має низку переваг серед різних видів господарських товариств. Зокрема, це нескладність процедури створення товариства, особливості відповідальності учасників товариства, управління товариством і, звичайно, важливе значення має особливості припинення корпоративних прав для учасників як для фізичних осіб, так і для організацій [58]. Аналіз останніх законодавчих змін, судових рішень, а також практики застосування правових норм, які регламентують функціонування інституту товариства з обмеженою відповідальністю, дав підстави дійти висновку, що одним з найбільш проблемних і спірних аспектів у цій сфері є саме зміна складу учасників. Звісно, ця проблематика не є новою, однак на цей час правові механізми та норми все ж таки не дають однозначних відповідей на багато спірних питань, що, у свою чергу, не сприяє запровадженню підходів щодо вирішення на практиці цієї проблеми та гальмує розвиток правовідносин, що виникають при зміні складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю. Аналіз Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та Цивільного кодексу України дає змогу виокремити такі підстави для зміни учасника в товаристві з обмеженою відповідальністю:

- 1) відступлення учасником своєї частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю іншій особі (іншому учаснику чи третій особі);
- 2) вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю;

- 3) виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю;
- 4) смерть учасника товариства з обмеженою відповідальністю – фізичної особи або реорганізація/ліквідація учасника товариства з обмеженою відповідальністю – юридичної особи; звернення стягнення на частку учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю [62].

Ці підстави залежно від волевиявлення учасника можна умовно виокремити на дві групи. До першої групи можна віднести ті підстави, які залежать від волевиявлення учасника: відступлення учасником своєї частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю іншій особі (іншому учаснику чи третій особі); вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю, реорганізація/ліквідація учасника – юридичної особи (крім випадків примусової ліквідації/реорганізації за рішенням компетентного органу державної влади). Тобто ключовою ознакою для цієї групи є наявність прямого і вільного волевиявлення учасника на припинення корпоративних відносин із товариством. До другої групи належать підстави, які не залежать від волі учасника, тобто виникають поза його волею. До них належать: виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю; смерть учасника – фізичної особи; звернення стягнення на всю частку учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, примусова реорганізація/ліквідація учасника – юридичної особи за рішенням компетентного органу державної влади. У цих випадках припинення участі у товаристві з обмеженою відповідальністю відбувається поза волею учасника та без його згоди [84].

Припинення корпоративних прав учасника товариства незалежно від підстав передбачає внесення змін до статуту. Власне внесення змін до статуту покладається на товариство та відповідних посадових осіб товариства з обмеженою відповідальністю.

Із наведеного у ст. 167 Господарського кодексу України визначення корпоративних прав та частини четвертої ст. 87 Цивільного кодексу України вбачається, що корпоративні права виникають в особи та можуть бути здійснені

лише в межах товариства з обмеженою відповідальністю з моменту його державної реєстрації. Тобто вже з моменту внесення запису про юридичну особу в Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, особу, яка володіє часткою у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, можна називати учасником такого товариства [71]. Проте, із наведеного правила є винятки. Зокрема, йдеться про набуття корпоративних прав у разі відчуження учасником товариства своєї частки третім особам. За таких обставин особа набуває корпоративних прав з моменту відчуження учасником товариства з обмеженою відповідальністю своєї частки (її частини) третім особам. Тобто з моменту вчинення правочину, за яким третя особа придбала корпоративні права, ця особа стає учасником такого товариства з обмеженою відповідальністю. Право на частку переходить до третьої особи з моменту, вказаного в договорі, а якщо договір такого моменту не встановлює, то, відповідно, право переходить з моменту передання такого права, а в разі нотаріального посвідчення такого договору, з моменту його нотаріального посвідчення [85].

Стаття 21 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» встановлює коло осіб, яким може бути передана частка (її частина) у статутному капіталі, зокрема це :

а) учасники товариства з обмеженою відповідальністю, які користуються переважним правом купівлі частки у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Порядок реалізації цього права носить диспозитивний характер, інші правила можуть бути встановлені статутом;

б) набути частку учасника може товариство. Але володіння часткою учасника товариством має тимчасовий характер, оскільки товариство зобов'язане передати цю частку учасникам або третім особам у строк, що не перевищує одного року. Протягом цього періоду розподіл прибутку, а також голосування і визначення кворуму у вищому органі провадиться без урахування частки, придбаної товариством. Якщо протягом вказаного строку частка товариством не буде відчужена, статутний капітал підлягає зменшенню.

в) частка, що відчужується може бути набута третіми особами. Порядок набуття частки третіми особами унормовується статтями 20-21 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Механізм реалізації переважного права учасника купити частку іншого учасника отримав велику конкретизацію і можливість альтернативного регулювання в статуті товариства. Наприклад, таке право можна взагалі заборонити, зробивши можливість продажу третім особам без попередньої пропозиції існуючим учасникам.

Реалізація права на вихід з товариства для учасника, який володіє більше 50% статутного капіталу тепер вимагає згоди інших учасників.

При цьому моментом виходу з товариства є не момент подачі заяви про це, а момент проведення державної реєстрації такого виходу, що безумовно створить труднощі для реалізації прав міноритарних засновників.

Також статут може містити механізм розрахунку частки учасника, включаючи навіть порядок вибору суб'єкта оціночної діяльності.

Учасник з 10% статутного капіталу може вимагати проведення аудиту господарської діяльності товариства.

Як говорилося вище, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» прибрав поняття кворуму для загальних зборів засновників, і таким чином з деяких питань збори можуть вважатися повноважними, якщо на них присутні 10% від загального числа засновників, і прийматися рішення більшістю – тобто 50% + 1 голос.

Законодавство України до моменту набрання законної сили Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містило положення про відступлення частки учасника за договором

У вище зазначеному законі використовується поняття «відчуження частки у статутному капіталі товариства іншим учасникам товариства або третім особам».

Нормою статті 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачено переважне право на придбання

частки (частини частки) іншого учасника товариства, що продається третій особі.

На практиці питання “придбання” може нівелюватись даруванням частки (частини частки), на що переважне право не розповсюджується. Необхідно внести до частини 1 статті 20 вище зазначеного Закону зміни, виклавши її у наступній редакції: “Учасник товариства має переважне право на набуття частки (частини частки) іншого учасника товариства, що відчужується третій особі.”

Стаття 21 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» регламентує порядок відчуження частки у статутному капіталі товариства іншим учасникам товариства або третім особам, але не містить норм щодо підписання актів прийому-передачі до договорів купівлі-продажу, тоді як на державну реєстрацію подається акт прийому-передачі, на якому підписи засвідчуються нотаріально (п. 5 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»).

Для виконання цієї норми пп. 3 п. 6 Перехідних положень вносять зміни до ч. 1 ст. 78 Закону України «Про нотаріат», а саме: слова «зміст яких не суперечить законові і які не мають характеру угод та не містять у собі відомостей, що порочать честь і гідність людини» замінюють словами «крім тих, які відповідно до закону або за вимогою сторін підлягають нотаріальному посвідченню».

Згідно з ч. 1 ст. 21 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» учасник товариства має право відчужити свою частку (частину частки) у статутному капіталі товариства оплатно або безоплатно іншим учасникам товариства або третім особам. Дана норма не містить жодних конкретних вимог до документів, які повинні бути складені у зв’язку з відчуженням частки в статутному капіталі. Відповідно учасник, який відчужує свою частку, та особа, яка придбає таку частку, складатимуть

документи, які відповідатимуть правовідносинам між ними (договір купівлі-продажу, договір дарування тощо).

При цьому, сторони не обмежені в праві складати будь-які інші додаткові документи. Оскільки Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» містить пряму вимогу щодо подання державному реєстраторові акту приймання-передачі частки у статутному капіталі товариства для реєстрації змін до відомостей про склад учасників товариства, то такий акт повинен бути складений в обов'язковому порядку. Справжність підписів на акті засвідчується нотаріально.

Справжність підписів засвідчується нотаріусом із дотриманням вимог п. 6 глави 7 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2015. Засвідчення справжності підписів на акті приймання-передачі частки в статутному капіталі товариства здійснюється без використання спеціальних бланків нотаріальних документів (п. 1 глави 9 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій містить перелік документів, тексти яких викладаються на спеціальних бланків, акт приймання-передачі до вказаного переліку не входить).

Однак, зазначене вище не означає, що учасники не повинні складати між собою будь-яких договорів, оскільки відчуження частки може відбуватися лише на підставі правочину (договору), яким акт не є. Акт – це лише похідна від договору, що підтверджує вчинення дій на підставі правочину. Але державному реєстраторові такий договір не подається.

Статутом товариства може бути встановлено, що відчуження частки (частини частки) та надання її в заставу допускається лише за згодою інших учасників. Відповідне положення може бути внесене до статуту або виключене з нього одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Учасник товариства має право відчужити свою частку (частину частки) у статутному капіталі лише в тій частині, в якій вона є оплаченою.

Важливою частиною правового регулювання діяльності товариства є законодавче закріплення переходу частки у статутному капіталі товариства до спадкоємця учасника.

До набрання чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» частина 5 статті 147 Цивільного кодексу України передбачала, що частка у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю переходить до спадкоємця фізичної особи або правонаступника юридичної особи – учасника товариства, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід можливий лише за згодою інших учасників товариства. При цьому, згідно з пункту 1 частини 1 статті 1219 Цивільного кодексу України, до складу спадщини не входять права та обов'язки, які нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема особисті немайнові права.

Частина 1 статті 100 Цивільного кодексу України визначала право участі у товаристві особистим немайновим правом. Водночас стаття 55 Закону України «Про господарські товариства» міститла протилежну норму та встановлює переважне право спадкоємців саме на вступ до товариства.

Судами наведені норми трактувалися по різному, переважно з двох протилежних позицій, а саме [49]:

- при спадкуванні спадкоємець отримує лише право на частку, а не право участі в його управлінні;
- спадкоємець спадкує не лише право на частку, але й автоматично вступає до складу його учасників (якщо статутом не передбачено інше); у такому випадку право на участь в управлінні товариством та на частку в статутному капіталі підтверджується документами, що посвідчують право на спадщину.

У 2016 р. постанова пленуму Вищого господарського суду «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних відносин» пролила світло на ситуацію та визначила, що у разі смерті (ліквідації) учасника

товариства з обмеженою відповідальністю спадкоємцем (правонаступником) спадкується не право на участь, а право на частку в статутному (складеному) капіталі товариства [20].

При цьому, якщо статутом не був детально врегульований порядок надання згоди на набуття частки та включення спадкоємця до складу учасників товариства, дійсні учасники могли маніпулювати своїм становищем з метою недопущення спадкоємця до управління товариством.

Що стосується нововведень у регулюванні правовідносин у сфері спадкування, то положення Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачають, що частка спадкодавця переходить до його спадкоємця чи правонаступника без згоди учасників товариства. Крім того, законом не передбачена вимога надання згоди інших учасників товариства на вступ спадкоємця до складу учасників у порівнянні із Законом України «Про господарські товариства» який втратив свою чинність в частині що стосується ТОВ і ТДВ яким було встановлено вимогу про надання згоди інших учасників у випадку правонаступництва учасника. Встановлення такої норми у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» на нашу думку є позитивним моментом оскільки вона захищає корпоративні права спадкоємця. Тобто спадкоємець матиме такі ж права на володіння, користування та розпорядження часткою, а також на участь у діяльності товариства, як і його спадкодавець.

Окрім того, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» надає спадкоємцю можливість самостійно звернутися до органу державної реєстрації із заявою про внесення змін до складу учасників товариства. Рішення інших учасників для реєстратора не матиме жодного значення. До того ж інші учасники товариства не матимуть змоги виключити нового учасника зі складу учасників товариства.

Товариство може виключити учасника з товариства лише у тому випадку, якщо спадкоємець, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше ніж 50%, протягом року з дня закінчення встановленого законодавством

строку для прийняття спадщини не подасть заяву про вступ до товариства. Якщо частка такого учасника у статутному капіталі товариства становить 50% або більше, товариство може приймати рішення, пов'язані з ліквідацією товариства.

В обох випадках рішення приймаються без врахування голосів учасника, який виключається. Слід зазначити, що ця норма набирає чинності через 1 рік з дня набрання чинності Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”. У будь-якому випадку учасник, якого виключено, має право отримати вартість оплаченої частини своєї частки, виходячи з її ринкової вартості. Така вартість визначається станом на день, що передує дню прийняття рішення про виключення.

У підсумку можна сказати що зазначені нововведення значно спрощують життя спадкоємців часток та не дають змогу несумлінним учасникам товариства перешкодити правонаступнику в повному обсязі скористатися своїми правами на управління.

У підсумку можна сказати що Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”:

- Детально визначено процедуру реалізації переважного права учасника
- Змінено процедуру спадкування частки. У разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємця чи правонаступника без згоди учасників товариства в порівнянні із Законом України “Про господарські товариства” який втратив свою чинність в частині що стосується ТОВ і ТДВ яким було встановлено вимогу про надання згоди інших учасників у випадку правонаступництва учасника . Зазначені нововведення значно спрощують життя спадкоємців часток та не дають змогу несумлінним учасникам товариства перешкодити правонаступнику в повному обсязі скористатися своїми правами на управління.

Проте існують і певні недоліки які потребують законодавчого врегулювання. Нормою статті 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачено переважне право на

придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства, що продається третій особі. На практиці питання “придбання” може нівелюватись даруванням частки (частини частки), на що переважне право не розповсюджується. Необхідно внести до частини 1 статті 20 вище зазначеного Закону зміни, виклавши її у наступній редакції: “Учасник товариства має переважне право на набуття частки (частини частки) іншого учасника товариства, що відчужується третій особі.”

3.2. Виключення та вихід учасника товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю

Питання виключення учасника з товариства регулювалося загальними нормами Цивільного кодексу України та окремими статтями Закону України “Про господарські товариства” до набрання чинності Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”. Так, згідно зі ст. 64 Закону України про “Про господарські товариства” головними підставами для виключення учасника з ТОВ було систематичне невиконання або неналежне виконання обов’язків учасником, а також перешкоджання своїми діями досягненню цілей товариства. Це правило за аналогією застосовується також до учасників ТДВ.

Крім того, згідно з положенням ч. 3 ст. 144 Цивільного кодексу України та ст. 52 Закону України “Про господарські товариства” учасник також міг бути виключений з товариства в разі невнесення ним свого вкладу протягом встановленого законом терміну.

Як відомо, на практиці реалізація положень ст. 64 Закону України “Про господарські товариства” мала певні труднощі, оскільки законодавство не давало однозначної відповіді на питання, хто і яким чином повинен встановити і підтвердити, що учасник ТОВ або ТОВ систематично не виконує або неналежно виконує свої обов’язки або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства [84].

Саме тому в Законі України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” законодавець застосував дещо інший підхід до врегулювання питання виключення учасника з товариства.

Згідно ч. 2 ст. 100 Господарського кодексу України, яка в зв’язку зі вступом Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” викладена в новій редакції, виключення учасника з товариства можливо тільки у випадках і в порядку, встановлених законом.

У той же час Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” визначає лише дві підстави для виключення учасника з ТОВ, а саме :

- якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку (п. 1 ч. 2 ст. 15 Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”), що фактично відповідає чинним раніше положенням ч. 3 ст. 144 Цивільного кодексу України та ст. 52 Закону України “Про господарські товариства”;

- ненадання спадкоємцями (правонаступниками) учасника товариства, який помер або був оголошений судом безвісно відсутнім або померлим, або учасника – юридичної особи, частка якого в статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків і діяльність якого була припинена, заяви про вступ до товариства відповідно до закону протягом року з дня закінчення строку для прийняття спадщини, встановленого законодавством (ч. 2 ст. 23 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”).

При цьому слід вказати, що відповідно до п. 1 Глави VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” застосування передбаченого ч. 2 ст. 23 даного Закону підстави для виключення учасника з товариства стане можливим тільки через рік після вступу Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” в силу.

Вирішення питання про виключення учасника з товариства за Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”, як і раніше, відноситься до компетенції вищого органу управління – загальних зборів учасників товариства. При цьому загальні збори учасників товариства не можуть приймати рішення про виключення учасника з товариства шляхом опитування, про що прямо зазначено в п. 6 ч. 2 ст. 36 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”

Відповідно до Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” рішення про виключення учасника зі складу товариства приймається простою більшістю голосів всіх учасників товариства, які мають право голосу з відповідних питань, якщо статутом товариства не передбачено необхідності більшої кількості голосів для прийняття такого рішення. Нагадаємо, що відповідно до чинної раніше ч. 2 ст. 59 Закону України “Про господарські товариства” для прийняття рішення про виключення учасника з товариства потрібна наявність більше 50 відсотків загальної кількості голосів учасників товариства.

Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю характеризується тим, що учасник може здійснити його в будь-який час за власним бажанням або ніколи не скористатися ним. Право на обмежений вихід учасника з господарського товариства може бути реалізоване тільки за наявності певних підстав і з дотриманням установленної процедури. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачається, що у випадку коли частка учасника у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, учасник може вийти з товариства у будь-який час без згоди інших учасників. А у випадку якщо частка учасника товариства у статутному капіталі становить 50 або більше відсотків, учасник може вийти з товариства за згодою інших учасників. Рішення щодо надання згоди на вихід учасника з товариства може бути прийнято протягом одного місяця з дня подання учасником заяви, якщо інший строк не передбачений статутом.

На думку В. Кравчука статут не повинен передбачати складу учасників. Внесення змін до Єдиного державного реєстру в частині складу учасників повинно відбуватися на підставі документів, які свідчать про перехід частки або припинення участі (договір, заява, свідоцтво про смерть, судові рішення тощо), без внесення змін до статуту. У разі запровадження таких змін момент переходу корпоративних прав до особи, яка придбала частку в статутному капіталі товариства, повинен пов'язуватися із внесенням змін до державного реєстру [46]. На відміну від Закону України «Про господарські товариства» який не встановлює момент виходу учасника, ч. 5 ст. 25 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачається, що учасник товариства вважається таким, що вийшов, з дня державної реєстрації його виходу.

Товариство з обмеженою відповідальністю відносяться до персоніфікованих юридичних осіб, де особистість кожного учасника відіграє важливу роль. З огляду на це, законодавство, по-перше, обмежило можливість беззастережного виходу, по-друге, передбачило випадки, коли припинення корпоративних прав учасника відбувається незалежно від волі останнього.

Право учасника на вихід з товариства раніше було закріплене в ст. 116 Господарського кодексу України та ст. 10 Закону України “Про господарські товариства”, які, до речі, зберігають свою дію і після вступу в силу Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”. Разом з цим Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” встановлює деякі особливості реалізації даного права учасниками ТОВ.

Перш за все, Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” скасовує вимогу про необхідність надання учаснику, який прийняв рішення вийти з товариства, письмової заяви про свій вихід за три місяці до виходу або в інший термін, встановлений статутом товариства. У той же час вище зазначений Закон встановлює певні особливості для реалізації

учасником товариства свого права на вихід в залежності від розміру частки в статутному капіталі, що належить такому учаснику.

Так, згідно з ч. 1 ст. 24 Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” учасник товариства, частка якого в статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, може вийти з товариства в будь-який час без згоди інших учасників.

Разом з цим учасник товариства, частка якого в статутному капіталі товариства становить 50 або більше відсотків, може вийти з товариства тільки за згодою інших учасників (ч. 2 ст. 24 Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”).

У разі, коли для виходу учасника з товариства потрібно рішення про згоду на вихід, таке рішення може бути прийнято загальними зборами учасників товариства протягом одного місяця з дня подачі учасником заяви, якщо інший термін не передбачено статутом (ч. 3 ст. 24 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”). Якщо для виходу учасника необхідна згода інших учасників товариства, він може вийти з товариства протягом одного місяця з дня надання такої згоди останнім учасником за умови, що менший термін не визначений такою згодою.

Зокрема, ч. 3 ст. 24 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” має диспозитивний характер та не встановлює граничний строк для надання згоди останнім учасником, а тільки зазначаючи що надання згоди на вихід учасника з товариства може бути прийнято протягом одного місяця з дня подання учасником заяви, якщо інший строк не передбачений статутом. На практиці, учасники можуть зловживати правами та взагалі не надавати такої відповіді. Для вирішення проблеми необхідно встановити граничний строк надання згоди останнім учасником, яким може бути 1 (один) місяць з дня направлення повідомлення. Таким чином, частину 3 статті 24 вище зазначеного Закону потрібно замінити наступним реченням: “Граничний строк надання відповіді (згоди або відмови) на вихід учасника з

товариства складає 1 (один) місяць з дня направлення повідомлення, якщо інший строк не передбачений статутом ”.

Учасник товариства вважається, тим що вийшов з товариства від дня державної реєстрації його виходу. При цьому необхідно також враховувати, що Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” прямо забороняє вихід учасника з товариства, в результаті якого в товаристві не залишиться жодного учасника.

Новий закон чітко розділив порядок дій та пакет документів, що подаються у разі виходу учасника (з виплатою йому вартості майна товариства та частини прибутку, що пропорційні його частці в статутному капіталі) та у разі передачі ним частки (частини частки) статутного капіталу.

У разі виходу учасника:

Заявник – особа, що виходить (її представник) та мають бути надані документи:

- 1) заява про державну реєстрацію змін;
- 2) квитанція про сплату адміністративного збору ;
- 3) заява про вихід, справжність підпису на якій засвідчено нотаріально (оригінал) – ч. 5 ст.17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»;
- 4) довіреність, якщо діє представник (оригінал або нотаріально засвідчена копія);
- 5) заяви про згоду інших учасників, якщо виходить учасник, який володіє часткою, що більше 50% (можна від кожного окремо, можна одна від усіх інших учасників), нотаріально засвідчена (оригінал) – ч. 5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань” не передбачає подання для реєстрації нотаріально засвідченої копії заяви про вихід, подається виключно оригінал. Тому треба нотаріально засвідчити копію заяви для учасника, що виходить. І рекомендується надсилати також копію такої заяви для ТОВ/ТДВ.

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачає майже однакові наслідки для учасника в разі його виходу з товариства або виключення зі складу товариства. Основним наслідком припинення участі в товаристві незалежно від того, виходить учасник з товариства за власним бажанням або його виключають з товариства рішенням загальних зборів учасників, є обов’язок товариства виплатити такому учаснику вартість належної йому частки. З метою виконання такого обов’язку товариство зобов’язане не пізніше 30 днів з дня, коли воно довідалася або могло довідатися про вихід учасника, а в разі виключення учасника – протягом 30 днів з дня прийняття загальними зборами учасників відповідного рішення про виключення учасника, повідомити колишньому учасникові вартість його частки, а також надати учаснику, що прийняв рішення про вихід, обґрунтований розрахунок і копії документів,

Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачено, що вартість частки учасника визначається станом на день, що передував дню подання учасником заяви про вихід з товариства або дня прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з товариства. При цьому вартість частки повинна бути визначена виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно розміру частки учасника, який виходить або якого виключили з товариства.

Виплатити колишньому учасникові вартості його частки пропорційно розміру сплаченої ним частини або передати за його погодженням інше майно товариство зобов’язане протягом одного року з дня, коли воно дізналося або повинно було дізнатися про вихід учасника, якщо інший строк не встановлений статутом. При цьому слід зазначити, Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” не встановлює термін для виплати вартості частки учаснику, який виключений з товариства за рішенням загальних зборів учасників. Чи можна таке питання врегулювати статутом товариства, також незрозуміло. Оскільки відповідно до положень ч. 12 ст. 24

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” статут товариства може передбачати інші (ніж визначені законом) термін, порядок, розмір і спосіб проведення розрахунків з учасником, а також порядок вибору суб’єкта оціночної діяльності, який буде визначати ринкову вартість частки учасника. Отже необхідним є доповнення Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” нормою, яка встановлює термін для виплати вартості частки учаснику, який виключений з товариства за рішенням загальних зборів учасників.

Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” змінює та уточнює порядок виходу учасника з ТОВ. Якщо до моменту прийняття вище зазначеного закону учасник міг вийти з ТОВ, повідомивши інших учасників про свій вихід за місяць, то Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” передбачає можливість вільного виходу з ТОВ або ТДВ без згоди інших учасників, але за умови, що учаснику належить менше 50% у статутному капіталі. Якщо ж розмір частки 50 % та більше, то необхідна згода інших учасників ТОВ або ТДВ.

Що стосується виключення учасника з ТОВ або ТДВ, то Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” чітко передбачає можливість такого виключення у разі невнесення учасником свого вкладу до статутного капіталу, а також у разі смерті фізичної особи-учасника/припинення юридичної особи-учасника, якщо такому учаснику належить менше 50% у статутному капіталі ТОВ, у разі незвернення до ТОВ або ТДВ спадкоємців/ правонаступників протягом встановленого строку. У всіх інших випадках виключити учасників без їхньої згоди можна буде виключно рішенням суду.

Відповідно ст. 22 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” ще однією підставою зміни складу учасників ТОВ і ТДВ є звернення стягнення на частку учасника товариства яке здійснюється на виконання виконавчого документа про стягнення з учасника

грошових коштів або на підставі виконавчого документа про звернення стягнення на частку майнового поручителя, яка передана у заставу в забезпечення зобов'язання іншої особи. Виконавець повідомляє товариство про намір звернути стягнення на частку учасника товариства (боржника) та надсилає постанову про накладення арешту на частку. Товариство повинне протягом 30 днів з дня одержання такого повідомлення надати відомості, необхідні для розрахунку вартості частки боржника. З дня одержання повідомлення, товариство зобов'язане надавати виконавцю та боржнику доступ до документів фінансової звітності, інших документів, необхідних для визначення вартості частки боржника. Протягом 15 днів з дня закінчення 30 денного строку, виконавець здійснює розрахунок вартості частки виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника станом на день, що передував накладенню арешту на частку. Виконавець пропонує іншим учасникам товариства (крім тих, які письмово відмовилися від свого переважного права щодо частки) придбати частку. Покупець повинен сплатити вартість частки протягом 10 днів з дня укладення договору купівлі-продажу. Виконавець передає частку покупцю протягом 10 днів з дня надходження оплати. Якщо оплата, не буде зроблена протягом 10 днів, договір купівлі-продажу вважається розірваним.

Якщо товариство не виконає обов'язків щодо надання відомостей, необхідних для розрахунку вартості частки боржника чи надавати виконавцю та боржнику доступ до документів фінансової звітності, інших документів, необхідних для визначення вартості частки боржника., або учасники товариства не скористаються правом на придбання частки, або якщо договір купівлі-продажу вважатиметься розірваним частка передається на реалізацію на аукціоні в загальному порядку.

До прийняття Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” ст. 149 Цивільного кодексу України за загальним правилом, не допускала звернення стягнення на частку учасника у товаристві по його власних зобов'язаннях. Таке стягнення можливе лише при

недостатності майна учасника для покриття його боргів за вимогою кредиторів. І як зазначено в листі Вищого арбітражного суду № 01-8/106 від 07 березня 1996 р., «якщо товариство ухиляється від задоволення цієї вимоги кредитор засновника (учасника) товариства вправі звернутися до арбітражного суду (наразі – господарського суду або Верховного Суду) за захистом своїх прав та охоронюваних законом інтересів» [19]. Буквальне тлумачення норми надає кредиторам право вибору щодо способу задоволення вимог: чи то шляхом виплати вартості майна, пропорційного частці у статутному капіталі або виділення відповідної частини майна для звернення стягнення. Проте не вбачається за можливе вибір кредиторами конкретного майна для стягнення, оскільки закон направлений на баланс інтересів і кредиторів, і товариства. Розмір відшкодування визначається на підставі балансу, складеного на дату пред'явлення вимог кредиторами. Необхідно зауважити, що оціночна вартість майна, яка відображена в балансі, може різнитися з ринковою ціною. Тому, питання повного задоволення вимог кредиторів повинно визначатися після проведення процедури звернення стягнення на майно [76].

Проаналізувавши законодавство та судову практику, що регулює зміну складу учасників ТОВ і ТДВ можна зробити висновок про те що існують проблеми у розумінні і застосуванні на практиці деяких положень законодавства. Законодавством визначені такі способи зміни складу учасників ТОВ та ТДВ: вихід учасника, виключення учасника, перехід частки учасника у статутному капіталі ТОВ і ТДВ до іншої особи, звернення стягнення на частку учасника товариства. У підсумку можна з упевненістю стверджувати, що Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” суттєво змінив правила і процедури виходу та виключення учасника з товариства, врегулював цілий ряд пов’язаних з такими процедурами питань, які раніше не мали чіткого регулювання. Одним із таких спірних питань було встановлення моменту виходу учасника. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” закріпив норму про те що учасник вважається таким, що вийшов з товариства, з дня державної реєстрації

його виходу. З'явилася процедура виходу зі складу товариства та змінилася процедура виплати частки у статутному капіталі товариства. Змінилися підстави для виключення учасника товариства. Разом з цим Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” в даній частині має певні прогалини, які потребують уточнення та доопрацювання. Такими недоліками вище зазначеного закону є не встановлення терміну для виплати вартості частки учаснику, якого виключено з товариства за рішенням загальних зборів учасників. Чи можна таке питання врегулювати статутом товариства, також незрозуміло. Отже необхідним є доповнення Законом України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” нормою, яка встановлює термін для виплати вартості частки учаснику, який виключений з товариства за рішенням загальних зборів учасників. Ч. 3 ст. 24 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” має диспозитивний характер та не встановлює граничний строк для надання згоди останнім учасником, а тільки зазначаючи що надання згоди на вихід учасника з товариства може бути прийнято протягом одного місяця з дня подання учасником заяви, якщо інший строк не передбачений статутом. На практиці, учасники можуть зловживати правами та взагалі не надавати такої відповіді. Для вирішення проблеми необхідно встановити граничний строк надання згоди останнім учасником, яким може бути 1 (один) місяць з дня направлення повідомлення. Таким чином, частину 3 статті 24 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” потрібно замінити наступним реченням: “Граничний строк надання відповіді (згоди або відмови) на вихід учасника з товариства складає 1 (один) місяць з дня направлення повідомлення, якщо інший строк не передбачений статутом”.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження правового статусу ТОВ і ТДВ на підставі викладеного в випускній кваліфікаційній роботі матеріалу можна зробити наступні висновки:

1. ТОВ є найпопулярнішою організаційно - правовою формою в Україні. ТОВ є зручною організаційно - правовою формою ведення підприємницької діяльності в Україні, яка дозволяє об'єднати матеріальні, фінансові та інші ресурси кількох учасників і водночас зменшити ризик підприємницької діяльності для кожного з них обмеженою відповідальністю учасників товариства. ТДВ є менш популярною організаційною правовою формою в Україні, що зумовлено додатковою відповідальністю учасників, але з іншого боку наявність додаткової відповідальності піднімає довіру кредиторів до товариства. В багатьох випадках ТДВ створиться через законодавчу вимогу створення саме такої організаційно - правової форми.

2. Слід зазначити, що Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містить ряд корисних змін і нововведень, що дозволить врегулювати корпоративні відносини в сфері діяльності товариств з належним ступенем деталізації, забезпечити необхідну гнучкість регулювання, усунути існуючі в чинних актах дублювання і розбіжності і дасть можливість значно поліпшити інвестиційний клімат і умови здійснення підприємницької діяльності в Україні.

3. Доцільно виділити наступні ознаки товариства: це господарська організація корпоративного типу; воно є різновидом господарського товариства, що належить до групи об'єднання капіталів; має статус юридичної особи; установчим документом ТОВ і ТДВ є статут; розмір статутного капіталу товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України. Основними ознаки ТОВ і ТДВ, які їх відрізняють від інших господарських товариств є відсутність обмеження кількості учасників, відсутність законодавчих вимог до розміру статутного

капіталу, можливість створення ТОВ і ТДВ одним учасником, засновниками можуть бути одночасно як фізичні, так і юридичні особи, резиденти і нерезиденти України, обмежена відповідальність учасників ТОВ, що суттєво відрізняє цей вид господарських товариства від інших.

4. Товариство створюється за рішенням його засновників. Засновниками ТОВ або ТДВ можуть бути фізичні особи та юридичні особи. Якщо товариство створюється кількома особами, такі особи у разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі. Умовами договору про створення товариства є: порядок заснування товариства; умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства; розмір статутного капіталу; частки в статутному капіталі кожного з учасників; терміни і порядок внесення вкладів та інші умови.

Основні етапи створення ТОВ і ТДВ: 1. Укладення договору про створення товариства (за бажанням засновників) 2. Підготовка документів: а) визначення назви, адреси, керівника, видів діяльності, кількості учасників, розміру статутного капіталу та розмірів внесків до нього кожного з учасників; б) підписання рішення засновників, затвердження та підписання статуту. 3. Проведення державної реєстрації товариства 4. Формування статутного капіталу. Обрання системи оподаткування та реєстрація у якості платника податків певної категорії. 5. Укладення корпоративного договору (за бажанням учасників).

5. Вищим органом товариства є загальні збори. Право бути присутнім на загальних зборах учасників, брати участь в обговоренні питань порядку денного і голосувати з питань порядку денного загальних зборів учасників є основоположним правом кожного учасника товариства.

Учасники товариства мають такі права: брати участь в управлінні товариством у порядку, передбаченому законодавством та статутом товариства; отримувати інформацію про господарську діяльність товариства; брати участь у

розподілі прибутку товариства; отримати у разі ліквідації товариства частину майна, що залишилася після розрахунків з кредиторами, або його вартість.

6. Виконавчий орган товариства здійснює управління поточною діяльністю товариства. Він є підзвітним загальним зборам та наглядовій раді (у випадку створення) товариства та може бути як колегіальним (дирекція) так і одноосібним (директор).

Обрання членів колегіального виконавчого органу та його голови здійснюється голосуванням щодо кожного кандидата окремо, якщо статутом не передбачено обрання членів виконавчого органу та його голови списком, кумулятивним голосуванням чи в іншому порядку.

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» частково запроваджує інститут обмеження конкуренції для посадових осіб товариства. Отже, відтепер без згоди загальних зборів учасників ТОВ директор (або член дирекції) не може: 1) здійснювати господарську діяльність як фізична особа-підприємець у сфері діяльності товариства; 2) бути учасником повного товариства або повним учасником командитного товариства, що здійснює діяльність у сфері діяльності товариства; 3) бути членом виконавчого органу або наглядової ради іншого суб'єкта господарювання, який проводить діяльність у сфері діяльності товариства. Негативні наслідки за порушення цих вимог настають для самих членів виконавчого органу у вигляді розірвання ТОВ або ТДВ договору (контракту) з такою особою без виплати компенсації.

8. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» скасував такий обов'язковий орган ТОВ або ТДВ, як ревізійна комісія, яка повинна була здійснювати контроль над діяльністю виконавчого органу. В той же час, за бажанням засновників ТОВ та ТДВ, може створюватися наглядова рада, функції якої до вступу Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» виконувала ревізійна комісія. Зокрема, до компетенції наглядової ради може бути віднесено обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального

виконавчого органу товариства (всіх чи окремо одного або декількох з них), зупинення та припинення їхніх повноважень, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства. Порядок діяльності наглядової ради, її компетенція, кількість членів і порядок їх обрання, у тому числі незалежних членів наглядової ради, розмір винагороди членів наглядової ради, а також порядок обрання та припинення їхніх повноважень визначаються статутом товариства.

9. Аналіз Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та Цивільного кодексу України дає змогу виокремити такі підстави для зміни учасника в ТОВ або ТДВ:

- 1) відступлення учасником своєї частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю іншій особі (іншому учаснику чи третій особі);
- 2) вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю;
- 3) виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю;
- 4) смерть учасника товариства з обмеженою відповідальністю – фізичної особи або реорганізація/ліквідація учасника товариства з обмеженою відповідальністю – юридичної особи; звернення стягнення на частку учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю.

Проте при реалізації окремих положень законодавства України щодо зміни складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю виникають суттєві розбіжності в правозастосуванні. За таких умов можливим є виникнення корпоративних спорів між учасниками товариства з обмеженою відповідальністю. Найбільш оптимальним шляхом вирішення корпоративних проблем є вдосконалення нормативно-правового регулювання, яке б усунуло проблемні і спірні питання що виникають при зміні складу учасників товариства. Поряд з цим норми Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», що унормовують зміну складу учасників також потребують певного уточнення, зокрема в частині включення особи із складу учасників.

10. Проаналізувавши законодавство та судову практику що регулює зміну складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю можна зробити висновок про те що існують проблеми у розумінні і застосуванні на практиці деяких положень законодавства. Як відомо, на практиці реалізація положень ст. 64 Закону України “Про господарські товариства” мала певні труднощі, оскільки законодавство не давало однозначної відповіді на питання, хто і яким чином повинен встановити і підтвердити, що учасник ТОВ або ТДВ систематично не виконує або неналежно виконує свої обов’язки або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства. Саме тому в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» законодавець застосував дещо інший підхід до врегулювання питання виключення учасника з товариства, а саме чітко висзначив підстави для виключення учасника, проте реалізація цих положень на прктиці має здійснюватися із врахуванням позиції Верховного Суду при вирішенні спорів даного виду.

11. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вніс ряд нововведень у діяльність даного виду товариств, а саме: скасування обмежень щодо максимальної кількості учасників товариства; встановлення нових правил скликання загальних зборів товариства та голосування на них; встановлення нових способів прийняття рішень загальними зборами учасників товариства; запровадження інституту корпоративного договору; лібералізація вимог до змісту статуту; запровадив процедуру нотаріального посвідчення першої редакції статуту товариства; зменшення строку внесення вкладів учасників до статутного капіталу товариства; встановлення нових правил щодо формування статутного капіталу товариства; запровадження нових умов збільшення та зменшення статутного капіталу товариства; встановлення нових правил виходу учасника з товариства; фактичне унеможливлення примусового виключення учасника зі складу товариства; спрощення процедури спадкування частки учасника.

З метою удосконалення чинного законодавства України з питань, що стосуються правового статусу ТОВ і ТДВ пропонується внести наступні зміни та доповнення до деяких законодавчих актів України, а саме:

- закріпити в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» поняття ТОВ доповнивши статтю 1-1 та викласти її в такій редакції “Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів”.

Також закріпити поняття ТДВ в Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» доповнивши статтю 56-1 та викласти її в такій редакції “Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників”.

- додати ст. 3-1 до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» статтю, яка регулює відповідальність учасників ТОВ та викласти її в такій редакції «учасник (засновник) товариства з обмеженою відповідальністю не відповідає за зобов'язаннями товариства, а товариство не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законодавством.»

- викласти ч. 2 ст. 5 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» такій редакції «Учасники товариства можуть мати інші права, передбачені законодавством та статутом товариства».

- внести до частини 1 статті 20 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» зміни, виклавши її у наступній редакції: «Учасник товариства має переважне право на набуття частки (частини частки) іншого учасника товариства, що відчужується третій особі.»

- внести зміни до ч. 3 статті 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та викласти її в такій редакції : «Граничний строк надання відповіді (згоди або відмови) на вихід учасника з товариства складає 1 (один) місяць з дня направлення повідомлення, якщо інший строк не передбачений статутом».

Зазначені пропозиції щодо діяльності ТОВ та ТДВ можуть бути імплементовані до законодавства України, та можуть використовуватись у правозастосовній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 245к/96-ВР. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення 25 вересня 2018)
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 21 вересня 2018).
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 15 вересня 2018).
4. Податковий кодекс України, від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. Офіційний веб портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 15 вересня 2018)
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755–IV. Офіційний веб портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 18 вересня 2018)
6. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96 ВР Офіційний веб портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення 15 вересня 2018)
7. Про акціонерні товариства: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755–IV. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення 17 вересня 2018)

8. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення 19 вересня 2018).
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275-VIII. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення 14 вересня 2018).
10. Про довірчі товариства: Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23-93> (дата звернення 9 вересня 2018)
11. Про затвердження модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. N 1182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1182-2011-п> (дата звернення 9 вересня 2018)
12. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України від 05 березня 2012 р. № 368/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59093 (дата звернення 17 вересня 2018)
13. Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів 28 травня 2004 № 97: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики, Офіційний веб-портал Верховної Ради України

[Електронний ресурс]. Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0097609-04> (дата звернення 17 вересня 2018)

14. Про відомості щодо місцезнаходження найменування юридичної особи: Лист від 12.січня 2008 N 192 Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0192563-08>
15. Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства при вирішенні спорів: Лист Вищого арбітражного суду України від 7 березня 1996 № 01-8/106. Верховна Рада України [Електронний ресурс].
Режим доступу :http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_10680_0-96. (дата звернення 10 вересня 2018).
16. Лист Державного комітету України з питань підприємництва від 12 травня 2003 р. № 2859 Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс].
Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DP914.html (дата звернення 9 вересня 2018)
17. Рішення Конституційного суду України від 05 лютого 2013 р. у справі №1-рп/2013 Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-13> (дата звернення 15 вересня 2018)
18. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2013 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08> (дата звернення 5 вересня 2018)
19. Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства при вирішенні спорів: Лист Вищого арбітражного суду України від 7 березня 1996 № 01-8/106. Верховна Рада України

[Електронний ресурс].

Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_10680 0-96. (дата звернення 10 вересня 2018).

20. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : постанова пленуму Вищого господарського суду України від 25 лютого 2016 р. № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v00_04600-16/print1452604920805071. (дата звернення 9 вересня 2018)
21. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59093 (дата звернення 17 вересня 2018)
22. Алфєєв Д. Риски нового Закону об ООО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sud.ua/ru/news/publication/119060-riski-novogo-zakona-ob-ooo>.
23. Амірова Ю. Товариство з обмеженою відповідальністю: переваги і недоліки // Економіка. Фінанси. Право. 2013. – № 3. – С. 20-22
24. Антонович В.О. Переваги та недоліки проекту Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010047
25. Баранова С.В. ; Кантур, С.Ф. Особливості функціонування товариства з обмеженою відповідальністю в Україні // Право. – 2012. – № 222. – С. 28-30.
26. Баранова С.В., Кантур С.Ф. Особливості функціонування товариства з обмеженою відповідальністю в Україні // Право – 2012. – № 222. – С. 28-30. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>. (дата звернення 10 вересня 2018).

27. Барановський Є. Статут товариства з обмеженою відповідальністю // Юридичний Вісник України. – 2011. – №4 – 24-30 червня.
28. Білоголовий Я. Проблемні питання Закону про ТОВ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/ybilogolovyiy/article/3116>
29. Білоголовий Я. Назва юридичної особи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibuh.info/naimenovanie-yuridicheskogo-lica>.
30. Вінник О. Закрите акціонерне товариство і товариство з обмеженою відповідальністю: порівняльна характеристика і проблеми вдосконалення правового регулювання // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2013. – № 8. – С. 3-7
31. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2013.- 624 с
32. Вронська Г. Нововедення Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» / ЮрЛіга [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/7/18/15466546.htm>
33. Гарагонич О. ООО Дайджест: исполнительный орган [Електронний ресурс]
Режим доступу: <https://www.accountorgroup.com.ua//2018/llcdigest/execut>
34. Господарське право / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с
35. Господарське право : навчальний посібник / Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. – К. : Кондор 2016. – 400 с.
36. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 640 с.
37. Господарське право України навчальний посібник / За заг. ред. проф. Н. О. Саніахметової. - Х.: «Одіссей», 2010. – 608 с.
38. Господарське право України. Навч. посіб. / за заг. ред. С. В. Несиной. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 564 с.
39. Господарське право України: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Н. О. Саніахметової. – Х.: «Одіссей», 2014. – С. 106 – 109. ISBN 966-633-428-3

40. Господарський кодекс України: Науково-практичний коментар / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов, В. М. Косак; За ред. Харитонової – Х. : Одиссей, 2014 – 832 с.
41. Господарче право зарубіжних країн : Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Мамутов В. К., Чувпило О. О. – Київ : Ділова Україна, – 2014. – 352 с.
42. Гулик А. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю // Бухгалтерія. – 2012. – 26 січня. – С. 60-65
43. Гулик А. Порядок створення товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю // Бухгалтерія. – 2013. – №3 – С. 60-65
44. Даців С. Регистрации ООО (ТОВ) и ОДО (ТзДВ) по новым правилам (Закон «Об обществах с ограниченной и дополнительной ответственностью») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lpc.com.ua/taxonomy/term/2022>.
45. Єфімов О. Статутний фонд товариства з обмеженою відповідальністю (проблеми права та бухгалтерського обліку) // Вісник податкової служби України. 2015. – № 3. – С. 44-48.
46. Жаренко В. Правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та сільськогосподарських виробничих кооперативів, створених у процесі реформування колективних сільськогосподарських підприємств // Аграрне право. 2013. – № 9 – С. 121-123.
47. Залеська А. Кібенко О. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю: проблемні питання та практичні рекомендації. Українське комерційне право. – 2012. – № 12. – с. 20-29.
48. Зразки цивільно-правових документів: Науково-практичний посібник / Юрій Виштак, Алла Климик, Ірина Клімагіна та ін.; За ред. Віталія Кузнєцова. – К. : Істина, 2014. – 709 с.
49. Кібенко О., Залеська А. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю: проблемні питання та практичні рекомендації //

Українське комерційне право. Науково-практичний журнал. 2013. – № 12 – С. 20-29.

50. Ковал А. Товариство з обмеженою відповідальністю // LexVin. Міжнародна канцелярія Правничо Віндикаційна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lexvin.com.ua.2352443545>
51. Концепція розвитку корпоративного законодавства України / Затверджена рішенням Ради комітету корпоративного права Асоціації правників України. – К. : 2012. – 20 с.
52. Корягіна Т. В. Деякі аспекти правового регулювання корпоративних відносин в Україні // Інвестиції: практика та досвід. 2014 – № 3 – С. 33-36.
53. Кобилянський В. Товариство з обмеженою відповідальністю у нових Кодексах // Все про бухгалтерський облік. 2013. – №23. – С. 37-38
54. Корпоративне право: навч. посіб. К. Пальчук П.М. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 316 с.
55. Косенко В. І. Правовой статус ООО и ОДО, порядок их создания и деятельности [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://online.avers3.com/db/doc/NEW11808.HTM>.
56. Кравчук В. М. Відкликання голови виконавчого органу товариства // Українське комерційне право. Науково-практичний журнал. 2012 – № 12 – С. 14-19.
57. Кравчук В. М. Товариства з обмеженою відповідальністю в складі одного учасника // Юстиніан. №2 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=421>
58. Крат В. Переважне право купівлі частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю // Українське комерційне право. Науково-практичний журнал 2013 – № 12 – с. 30-36.
59. Кравчук В. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю // Юридичний Радник. – 2012. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-b4-d0-be-d0-b3-d0-be-d0-b2-d0-be>

d1-80-d0-b8-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-b2-d1-96-d0-b4-d1-87-d1-83-d0-b6-d0-b5-d0-bd-d0-bd-d1-8f-d1-87-d0-b0-d1-81-d1-82-d0-ba-d0-b8-d0-b2-d1-81-d1-82-d0-b0-d1-82. (дата звернення 25 вересня 2018).

60. Кравчук В. Договори про відчуження частки в статутному капіталі господарського товариства // Юридичний Радник. – 2012. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-b4-d0-be-d0-b3-d0-be-d0-b2-d0-be-d1-80-d0-b8-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-b2-d1-96-d0-b4-d1-87-d1-83-d0-b6-d0-b5-d0-bd-d0-bd-d1-8f-d1-87-d0-b0-d1-81-d1-82-d0-ba-d0-b8-d0-b2-d1-81-d1-82-d0-b0-d1-82>. (дата звернення 22 вересня 2018).
61. Краєвський І. Правовий статус засновника та учасника товариства з обмеженою відповідальністю. Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична. 2013. Вип.58. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2013_58_31. (дата звернення 15 вересня 2018).
62. Лавріненко І. А. Спадкування частки учасника ТОВ // Часопис Київського університету права. 2012 р. – № 4 – С. 206-210
63. Лавріненко І. А. Відчуження частки учасником ТОВ третій особі // Часопис Київського університету права. 2014 р. – № 2 – С. 105-110
64. Лавріненко І. А. Договори про відчуження частки в статутному капіталі господарського товариства // Юридична Газета online. 2017 р. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma25>. (дата звернення 20 вересня 2018).
65. Лавріненко І. А. Момент виходу учасника з ТОВ: лабіринти правозастосування // Юридична Газета online. 2016 р. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma78>. (дата звернення 18 вересня 2018).

66. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / За заг. ред. В. К. Мамутова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 688 с.
67. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / [за ред. О.В. Дзери (керавт. кол), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця]. К. : Юрінком Інтер, – 2011. – Т. 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>. (дата звернення 07 вересня 2018).
68. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / [за ред. О.В. Дзери (керавт. кол), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця]. К. : Юрінком Інтер, 2014. Т. 1.
69. Печерний О. Проблеми спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю // Українське комерційне право. Науково-практичний журнал. 2012. – № 12. – С. 37-43.
70. Підприємницьке право : підручник / За редакцією О.В. Старцева : 3-ге вид., перероблене і доповнене. – К. : Істина, 2017. – 600 с.
71. Підприємницьке право : підручник. / За ред. О.В. Старцева. – К. : Істина, 2013. – 448 с.
72. Підприємницьке право: Підручн. / За ред. О.В. Старцева: 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Істина, 2015. – 600 с.
73. Просянюк О. Деякі проблеми передання права на частку в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю // Вісник Академії адвокатури. 2013. – № 1. – С. 90-94.
74. Ромовська З.В. Українське цивільне право / Підручник, – К.: Атіка, – 2012. – 560 с.
75. Рубан В. Вихід із складу учасників товариства. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. – Випуск 6. – С. 59-66.
76. Рубан В. Деякі актуальні проблеми зміни складу учасників. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. – Випуск 4. – С. 39-42.

77. Сасенко В. Новели Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та судова практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/6/18/170676.htm>
78. Спасибо-Фатєєва І. В. Правова природа корпоративних відносин // Вісник Господарського судочинства. 2012 . – № 5 – С. 134.
79. Супрун О. Адаптація внутрішньогосподарського механізму товариств з обмеженою відповідальністю до ринкових умов // Економіка АПК. – 2011. – № 11. – С. 80-86
80. Спасибо-Фатєєва І. В. Права учасників товариства з обмеженою відповідальністю // Українське комерційне право. Науково-практичний журнал. 2015 р. – № 12 – С. 7-13.
81. Тарасенко В. Товариство з обмеженою відповідальністю // Економіка. Фінанси. Право. 2015. – № 4 . – С. 30-35
82. Українське цивільне право. Навчальний. посібник. / Заїка Ю.О. – К. Істина, 2011. – 312 с.
83. Уразова Г. О. Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oaji.net/articles/2016/32291459928563.pdf> (дата звернення 23 березня 2018).
84. Уразова Г. О. Правове регулювання зміни складу учасників товариства з обмеженою відповідальністю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oaji.net/articles/2016/3229-1459928563.pdf>. (дата звернення 15 вересня 2018).
85. Хобич О. Особливості створення товариства з обмеженою відповідальністю // Вісник Податкової служби України. – 2015. – № 31 [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG090712.html
86. Хєда С. Особливості правового положення товариства з обмеженою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 9. С. 51

87. Цивільне право України : навчальний посібник / М. Панченко. – К. : Знання, 2011. – 583 с.
88. Цивільне право України : навчальний посібник/ Людмила Михайлівна Силенко. – К. : Алерта. Ч. 1. – 2014. – 327 с.
89. Цивільне право України : навчальний посібник/ Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.; За ред. Р. О. Стефанчука; М-во освіти і науки України. – К. : Прецедент, 2011. – 448 с.
90. Цивільне право України Підручник: У 2 т. / Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. -К.: Юрінком Інтер, 2015. – Т. 2. 552с.
91. Цивільне право України: Навчальний посібник (О.В.Дзера, Н.С.Кузнєцова) К.: Юрінком Інтер – 2012 р. – 436 с.
92. Цивільне право України: Підручник/ Є. О. Харитонов, О. В. Старцев. – 2-ге вид. пе-ре-роб. і доп.. – К. : Істина, 2012. – 815 с.
93. Цікало В. Здійснення права на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю. Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №4.
94. Шеремет О. Правове положення повних товариств та товариств з додатковою відповідальністю. // Підприємництво, господарство і право. 2012. – № 11 – С. 17-20.
95. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. – 2-е вид., перероб. І доп. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 592 с.
96. Щербина В. С. Господарське право : Підручник – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 480 с.
97. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. – 3-тє вид. – К.; Юрінком Інтер, 2014. – 656 с.
98. Юлдашев О. Методологічні засади нормотворчої діяльності органів державного управління в сфері економіки // Право України. № 2 – 2012. – С. 99-101.

99.Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.)
та ін. – К.: Укр. енцикл., 2010. – Т. 5: П – С. – 736 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

В таблиці 1 наведений перелік вимоги до відомостей, який повинен містити статут ТОВ / ТДВ відповідно до Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”.

Перелік відомостей	Вимоги до відомостей	Норма закону
Вид товариства	У Статуті вказуються повне та скорочене (за наявності) найменування товариства	ч.5 ст.11
Найменування товариства		
Предмет і цілі діяльності товариства	Відсутня вимога включати положення Відповідно до ч.1 ст.19, ст.43, 44 Господарського кодексу суб'єкт господарювання має право здійснювати будь-які види підприємницької діяльності, окрім тих, що заборонені законом.	-
Склад учасників	Відсутня вимога включати положення Відомості про учасників товариства та їх частки зазначаються в ЄДР. Зміна складу учасників можлива лише після внесення відповідних змін до ЄДР у встановленому законодавством порядку.	-
Розмір та порядок утворення статутного капіталу	Відсутня вимога включати положення. Питання врегульовані законом та вирішуються загальними зборами учасників	ст. ст. 12, 16-19
Розмір часток кожного з учасників	Відсутня вимога включати положення. Статутом товариства можуть бути передбачені обмеження щодо зміни співвідношення часток учасників. Відомості про розмір часток учасників включаються до ЄДР	ч.3 ст.12
Розмір, склад та порядок внесення учасниками своїх вкладів	Відсутня вимога включати положення. Питання врегульовані законом. Статут може передбачати інші (порівняно із законом) строки внесення вкладів.	-

Продовження таблиці

Перелік відомостей	Вимоги до відомостей	Норма закону
Розмір і порядок формування резервного фонду	Відсутня вимога включати положення	-
	Закон передбачає необхідність формування резервного капіталу у одному випадку – з метою викупу товариством частки у власному статутному капіталі.	ст.25
Порядок передання (переходу) часток у статутному капіталі	У Статуті вказуються порядок вступу до товариства та виходу з нього.	ч. 5 ст.11
	Законом врегульовано загальні вимоги щодо порядку відчуження частки у статутному капіталі, переважного права учасника товариства на придбання частки іншого учасника. Ці положення можуть додатково конкретизуватися у Статуті.	ст. ст. 20, 21
Порядок розподілу прибутків та збитків	Відсутня вимога включати положення	-
	Закон передбачає умови, строк та порядок виплати дивідендів учасникам товариства, а також умови обмеження їх виплати. У Статуті можуть визначатися інші строки виплати дивідендів, а також інші умови, за яких дивіденди не виплачуються.	ст. ст. 26, 27
	Закон передбачає, що: 1) товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном; 2) члени виконавчого органу несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями товариства у випадку доведення його до банкрутства.	ст. 3 ч.4 ст.31
Склад та компетенція органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, по яких необхідна кваліфікована більшість голосів	У Статуті вказуються органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень	ч.5 ст.11
	Законом передбачений особливий порядок прийняття рішень з окремих питань. Статут може уточнювати цей порядок, але не в бік погіршення, порівняно із законом.	ст.34

Продовження таблиці

Перелік відомостей	Вимоги до відомостей	Норма закону
Порядок підписання установчих документів	Врегульовано законом: Перша редакція статуту товариства підписується всіма учасниками товариства.	ч. ч. 2, 3 ст.11
Порядок внесення змін до установчих документів	Справжність підписів учасників засвідчується нотаріально. Зміни до статуту товариства та перша редакція статуту товариства, створеного в результаті реорганізації, підписуються учасниками товариства, які голосували за рішення про внесення таких змін чи про затвердження першої редакції статуту, або особою, уповноваженою на це органом, який прийняв таке рішення, якщо це передбачено статутом. Справжність підписів учасників або уповноваженої особи засвідчується нотаріально.	
Порядок ліквідації і реорганізації товариства	Законом врегульовано порядок виділу та припинення (злиття, приєднання, поділу та перетворення) товариства, порядок конвертації часток учасників, та порядок захисту прав кредиторів	ст. ст. 47-55
До установчих документів можуть бути включені інші умови, що не суперечать законодавству України.	Статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону	ч.6 ст.11
Якщо господарське товариство створюється та діє на підставі модельного статуту, в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про вид товариства, його найменування, місцезнаходження, предмет і цілі діяльності, склад засновників та	Загальні збори учасників можуть приймати рішення про здійснення діяльності товариством на підставі модельного статуту.	п.2 ч.2 ст.30

Перелік відомостей	Вимоги до відомостей	Норма закону
учасників, розмір статутного (складеного) капіталу, розмір часток кожного з учасників, порядок внесення ними вкладів, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.		

Додаток 2

Ознаки товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю за старим та новим законодавством.

Ознаки ТОВ та ТДВ	ЗУ «Про господарські товариства»	ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
Кількісний склад учасників товариств	Максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю може досягати 100 осіб	Кількість учасників товариства не обмежується
Договір про створення товариства	Норми відсутні	Якщо товариство створюється кількома особами, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними про створення товариства можуть укласти договір про створення товариства в письмовій формі. Договір про створення товариства може встановлювати порядок заснування товариства,

		умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язань
Статут товариства	Установчі документи товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, зазначених у статті 4 цього Закону, повинні містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад і порядок внесення ними вкладів, розмір і порядок формування резервного фонду, порядок передання (переходу) часток у статутному капіталі.	У статуті товариства вказуються відомості про: 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень; 3) порядок вступу і виходу з нього. Статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону.

Вклади до статутного капіталу	Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю підлягає сплаті учасниками товариства до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства.	Кожен учасник товариства повинен повністю внести свій вклад протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом. Відповідні положення можуть бути внесені до статуту, змінені або виключені з нього одноголосним рішенням загальних зборів учасників, в яких взяли участь всі учасники товариства.
Збільшення статутного капіталу	Збільшення статутного капіталу ТОВ допускається після внесення усіма його учасниками вкладів у повному обсязі.	Стаття 16. Збільшення статутного капіталу товариства 1. Збільшення статутного капіталу товариства допускається лише після внесення всіма учасниками товариства своїх вкладів у повному обсязі. 2. Збільшення статутного капіталу товариства, яке володіє часткою у власному статутному капіталі, не допускається. 3. При збільшенні статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів номінальна вартість частки учасника товариства

		може бути збільшена на суму, що дорівнює або менша за вартість додаткового вкладу такого учасника. Стаття 17. Збільшення статутного капіталу без додаткових вкладів 1. Учасники товариства можуть збільшити статутний капітал товариства без додаткових вкладів за рахунок нерозподіленого прибутку товариства. 2. У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку товариства без залучення додаткових вкладів склад учасників товариства та співвідношення розмірів їхніх часток у статутному капіталі не змінюються.
Термін вступу в силу рішення про зменшення розміру СК	Рішення товариства з обмеженою відповідальністю про зменшення його статутного капіталу набирає чинності не раніше ніж через 3 місяці після державної	Норми відсутні

	реєстрації і опублікування в установленому порядку.	
Спадкування частки	При реорганізації юридичної особи, учасника товариства, або у зв'язку зі смертю громадянина, учасника товариства, правонаступники (спадкоємці) мають переважне право вступу до цього товариства.	У разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємцю або правонаступнику без згоди учасників товариства.
Вихід учасника з товариства	Регулюється тільки виплата частки при виході (ст.54 Закону)	Встановлюється конкретний алгоритм виходу учасника з товариства, в тому числі учасника, що володіє більше 50% або менше 50% частки в статутному капіталі (ст.24 Закону)

